

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

ZORUNLU DEPREM SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN ZAMANINDA
YENİLENMEMESİ

TEZİ YAZAN

Önder PARLAKYILDIZ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülten Venüs CÖMERT

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Elvin Kerime SİLAHTAROĞLU(Tarsus Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / ARALIK 2023

ONAY SAYFASI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE;

20222005001 numaralı öğrencimiz olan Önder PARLAKYILDIZ tarafından hazırlanan “Zorunlu Deprem Sigorta Poliçesinin Zamanında Yenilenmemesi” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından oybirliği ile Özel Hukuk Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi – Tez Danışmanı – Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülten Venüs CÖMERT

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Elvin Kerime SİLAHTAROĞLU
(Tarsus Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi – Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

25.12.2023

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Bu tez çalışmamı sevgili kızlarım Arven ve Asel ile birlikte 06 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremde hayatını kaybeden bütün insanlara ithaf ediyorum.

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25 /12 / 2023

Önder PARLAKYILDIZ

TEŞEKKÜR

Bu tezin yazılmasında, değerli bilgilerini bizlerle paylaőan, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygıdeğer danışman hocam Dr. Gülten Venüs CÖMERT'e teőekkürlerimi sunarım. Ayrıca bana destek olan değerli eőime sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

25 /12 / 2023

Önder PARLAKYILDIZ

ÖZET

ZORUNLU DEPREM SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN ZAMANINDA YENİLENMEMESİ

Önder PARLAKYILDIZ

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Tez Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülten Venüs CÖMERT

Aralık 2023, 101 sayfa

Bu tez çalışmasında, Türkiye’de zorunlu deprem sigortasının tarihsel gelişimi ile bu sigortanın önemi anlatılmaya çalışılmıştır. Zorunlu deprem sigorta sözleşme poliçesinin taraflarının, hak ve borçları ile zorunlu unsurları izah edilmiştir. Zorunlu deprem sigortasının yapılması ve yenilenmesi için öngörülen denetim mekanizmalarının neler olduğu üzerinde durulmuştur. Zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin denetim mekanizmalarının, deprem kuşağında olan Türkiye açısından yeterli olup olmadığı irdelenmiştir. Zorunlu deprem sigortası sözleşmesinin zamanında yenilenmemesi halinde rizikonun gerçekleşmesi durumunda DASK açısından bir sorumluluğun doğup doğmadığı üzerinde durulmuştur. Konut kredi bağlantılı zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin zamanında yenilenmemesi halinde, kredi veren kuruluşun sorumluluğu incelenmiştir. Rizikonun gerçekleşmesi ile ödenecek tazminatın belirlenmesinde, zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin zeyline ihtiyaç olup olmadığı irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Sigorta, DASK, Yenileme, Poliçe.

ABSTRACT

FAILURE TO RENEW THE MANDATORY EARTHQUAKE INSURANCE CONTRACT ON TIME

Önder PARLAKYILDIZ

Master Thesis, Department of Private Law

Thesis Supervisor: Dr. Gülten Venüs CÖMERT

December 2023, 101 pages

In this thesis work, we aimed to explain the historical development of compulsory earthquake insurance in Turkey and the importance of this insurance. The rights and obligations of the parties to the compulsory earthquake insurance contract policy and its mandatory elements are explained. The audit mechanisms foreseen for the implementation and renewal of compulsory earthquake insurance are emphasised. It is analysed whether the control mechanisms regarding the renewal of the compulsory earthquake insurance contract are sufficient for Turkey, which is located in an earthquake zone. In the event that the compulsory earthquake insurance contract is not renewed on time and the risk is realised, it is emphasised whether a liability arises for DASK (Turkish Catastrophe Insurance Pool (the TCIP)). In case the compulsory earthquake insurance contract linked to the housing loan is not renewed on time, the liability of the lending institution is examined. In determining the indemnity to be paid upon the realisation of the risk, it is examined whether there is a need for an addendum to the compulsory earthquake insurance contract.

Key words: Earthquake, Insurance, DASK, Renewal, Insurance Policy.

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda büyük bir doğa olayı olan depremin yaratmış olduğu zararların tazmini için öngörülen zorunlu deprem sigortası incelenmiştir. Zorunlu deprem sigortasını düzenleyen mevzuatın günümüz koşullarına cevap verip veremediği, eksikliklerinin neler olduğu, zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin zamanında yenilenmemesi halinde tazminat sorumluluğunun neler olduğu, zeyil yapılmasına ihtiyaç olup olmadığı şeklindeki sorunlar üzerinde durulmuştur.

Deprem kuşağında olan Türkiye'nin deprem konusundaki farkındalığı ile depremin yarattığı zararların tazmini için öngörülen zorunlu deprem sigortasının yapılma ve yenilenmesi ile bağlı olduğu mevzuatın eksiklikleri irdelenmiştir.

Aralık, 2023

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF.....	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xii
EKLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA SÖZLEŞMESİ VE TÜRLERİ

1.1. Genel Olarak	2
1.2. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Sözleşmesinin Sınıflandırılması.....	4
1.2.1. Can Sigortaları	5
1.2.2. Zarar Sigortaları	5
1.2.2.1. Sorumluluk Sigortaları.....	6
1.2.2.2. Mal Sigortaları	8
1.3. İhtiyari Sigorta- Zorunlu Sigorta Ayrımı.....	9
1.3.1. Sigorta Hukukunda Sözleşme Serbestisi ve Buna İlişkin Sınırlamalar	9
1.3.2. İhtiyari Sigortalar	10
1.3.3. Zorunlu Sigortalar	11

İKİNCİ BÖLÜM

ZORUNLU DEPREM SİGORTASI VE DOĞAL AFET SİGORTALARI

KURUMU

2.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Tarihsel Gelişimi	14
2.2. Zorunlu Deprem Sigortasının Önemi	15
2.3. DASK	17

2.4. Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Mevzuat	19
2.5. Zorunlu Deprem Sigortası Sözleşmesinin Yapılmasının Takip ve Denetimi ...	20
2.6. DASK Poliçesi ve İşlevi.....	23
2.6.1. DASK Poliçesinin Başlangıcı ve Sonu	24
2.6.2. Geçmiş Etkili DASK Sigorta Poliçesi	25
2.6.3. DASK Poliçesi Kapsamında Sigorta Menfaati Ve Hak Sahibi	26
2.7. DASK Poliçesinde Tarafların Hak ve Borçları.....	28
2.7.1. DASK Poliçesi Kapsamında Sigortacı ve Borçları.....	28
2.7.1.1. Rizikoyu Taşıma Borcu	28
2.7.1.2. Aydınlatma Yükümlülüğü	30
2.7.1.3. Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü	34
2.7.1.4. Gider ve Tazminat Ödeme Borcu	34
2.7.2. Sigorta Ettiren ve Borçları	36
2.7.2.1. Prim Ödeme Borcu	36
2.7.2.2. Beyan Yükümlülüğü	38
2.7.2.2.1. Sözleşme Yapılırken	40
2.7.2.2.2 Sözleşme Süresince.....	42
2.7.2.2.3. Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra	43
2.7.2.3. Bilgi Verme ve Araştırılmasına İzin Verme	44
2.7.2.4. Koruma Önlemleri Alma ve Değişiklik Yapma Yasağı	45
2.8. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları	46
2.8.1. Genel Olarak	46
2.8.2. Kapsam İçi ile Kapsam Dışı Binalar.....	47
2.8.3. Sigorta Teminatı Dışında Kalan Haller	49
2.8.4. Sigorta Bedeli ile Sigorta Değerinin Tespiti.....	51
2.8.5. Aşkın Sigorta ve Muafiyet.....	53
2.8.5.1. Hasarın Tespiti.....	54
2.8.5.2. Tazminat Hesabı	54
2.8.5.3. Hasar ve Tazminatın Sonuçları.....	56
2.9. Birden Çok Sigorta	57
2.10. Zorunlu Deprem Sigortası Açısından Menfaat Sahibinin Değişmesi Ve Zamaşaşımı.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ZORUNLU DEPREM SİGORTA POLİÇESİNİN ZAMANINDA
YENİLENMEMESİ

3.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmesine İlişkin Mevzuat	58
3.2. Zorunlu Deprem Sigorta Poliçesinin Zeyil Yapılmaması ve Yenilenmemesinde DASK'ın Sorumluluğu	60
3.2.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmemesinde DASK'ın Sorumluluğu....	60
3.2.2. Zorunlu Deprem Sigortasının Zeyline İlişkin DASK'ın Sorumluluğu.....	62
3.2.2.1. Bilgilendirme Yükümlülüğünün Nasıl Yerine Getirileceğine İlişkin Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmelik'in 11.maddesi Kapsamında Değerlendirme	63
3.2.2.2. Bilgilendirme Yükümlülüğünün Nasıl Yerine Getirileceğine İlişkin ZDS Genel Şartları C.5 maddesi Kapsamında Değerlendirme	65
3.3. Konut Kredisi Kapsamında Olan Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmemesi	68
3.3.1. Konut Kredisi Kapsamında Kredi Veren Kuruluşun Zorunlu Deprem Sigortası Kapsamında Sözleşmenin Yapılması ve Yenilenmesine İlişkin Sorumluluğu	68
3.3.1.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmesine İlişkin Bildirim ve Bildirimin Nasıl Yapılacağı	70
3.4. Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Yargısal Bakış	72
SONUÇ	75
KAYNAKÇA	77
EKLER	78

KISALTMALAR

AFAD	: Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
DASK	: Doğal Afet Sigortalar Kurumu
DASKÇEY	: Doğal Afet Sigortaları Kurumu Çalışma Esasları Yönetmeliği
HD.	: Hukuk Dairesi
JER	: Japanese Earthquake Reinsurance Company
KHK	: Kanun Hükminde Kararname
m.	: Madde
MASSY	: Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler Ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik
MK	: Medeni Kanun
R.G.	: Resmi Gazete
SK	: Sigortacılık Kanunu
SSBİY	: Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
SEDDK	: Sigortacılık Ve Özel Emeklilik Düzenleme Ve Denetleme Kurumu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
ZDS	: Zorunlu Deprem Sigortası
ZMMS	: Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası

EKLER LİSTESİ

EK A. Etik Kurul Onay İstek Formu.....	82
EK B. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı.....	83
EK C. Etik Kurul İzin Yazısı.....	84

GİRİŞ

Türkiye bir deprem kuşağı ülkesidir. Bu bilinçle hareket ederek depreme dayanıklı bina ve şehirler tasarlamak gerektiğini maalesef her seferinde can ve mal kayıplarıyla öğrenmek zorunda kalmaktayız. Ülkemiz deprem kuşağında olduğu halde yeterince önlem alınamamakta ve her seferinde yurttaşlarımız canlarından ve mallarından olmaktadır. Depreme karşı yeterince önlem alınmadığı, son yaşanan 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremle bir kez daha görülmektedir.

17 Ağustos 1999 tarihinde Kocaeli – Gölcük merkezli olarak meydana gelen ve geniş bir alanda büyük bir yıkıma neden olan deprem sonrasında, yaşanan mağduriyetleri gidermek ve vatandaşlara güvence getirmesi hedeflenen bir yasa ihtiyacı olduğu anlaşılmıştır. Yaşanan bu büyük afetin hemen sonrasında ilk kez 4452 sayılı “Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi için Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu” 29 Ağustos 1999 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

4452 sayılı Yetki Kanunu çerçevesinde 587 sayılı KHK olan “Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” düzenleme altına alınmış ve Kanun Hükmünde Kararname (KHK), 27.12.1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 587 sayılı KHK kapsamında, bina malikleri ve intifa hakkı sahiplerinin deprem sigortası yapmaları zorunlu hale getirilmiştir. Zorunlu deprem sigortasının yapılması zorunlu olduğu halde hala sigortalanması zorunlu olan binaların büyük bir çoğunluğunun sigortalanmadığı görülmektedir.

Deprem yaratacağı yıkım ve zararın teminat altına alınması ülkemiz açısından zorunlu olduğu halde vatandaş nezdinde bu durum ya bilinmemekte ya da ciddiye alınmamaktadır! Ayrıca zorunlu deprem sigortalarının teminat bedellerinin de maalesef gerçek değerleri karşılayacak seviye olmadığını yaşanan son depremde de görmüş olduk.

Sonuç olarak depremin bir gerçek olduğu ve bunun yaratacağı zararın önlenebileceği açıkken bu önlemlerin alınması ve gerçeğiyle gerekli uygulamaların hayata geçirilmesi ve başkaca can ve mal kayıplarının yaşanmaması temennisiyle.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA SÖZLEŞMESİ VE TÜRLERİ

1.1. Genel Olarak

Sigorta, kişilerin çeşitli olaylar sonucunda yaşayacakları zararlara karşı oluşacak zararın tazmini için belli bir bedel ödeyerek kendilerini güvence altına alma halidir.¹ Günlük hayatta kişiler ev ve iş yerlerinin yanması, eşyalarının çalınması, kullandığı araçların kaza yapması veya hastalanması gibi durumlara karşı oluşacak bu rizikoları sigortalamak istemektedirler. İşte bu istek ve bu talep neticesinde sigorta gündeme gelmektedir. Sigorta en basit haliyle ileriye görerek önlem alma ve tehlikelere karşı oluşacak zararların teminat altına alınmasıdır.

Sigortanın işlevleri arasında bireylere güvence sağlaması, sermaye ve emeği koruyarak gelirin azalmasına engel olması, ticari faaliyetler kapsamında oluşabilecek rizikoların güvence altına alınması nedeniyle ticaretin güvenli ve istikrarlı şekilde yürütülmesini sağlanması, kredi ihtiyaçlarına yönelik kredilerin teminat altına alınarak bu şekilde krediye ulaşımın kolaylaşması gibi işlevleri olduğu kabul edilmektedir.²

Sigorta sözleşmesi, Türk Ticaret Kanunu³ (TTK) m.1401'de, düzenleme altına alınmıştır. Buna göre:

“Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”

¹ İnci Deniz KANER, Sigorta Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 5.

² Mustafa ÇEKER, Sigorta Hukuku, Karahan Kitabevi: Adana, 2014, s. 6.

³ R.G. 2011/27846.

Riskin teminat altına alınmak istenmesi ihtiyacı, sigortanın çıkışı ve gelişiminde etkili olmuştur.⁴ Sigorta sözleşmesinin tanımına ilişkin doktrinde bir birliktelik mevcut değildir. Sigorta sözleşmesi, bireylerin ileride karşılaşılabileceği riskler nedeniyle meydana gelebilecek zararların ödenecek primlerle sigorta şirketlerine aktarılmasını konu edinen bir sözleşmedir. Taraflar, muhtemel bir takım tehlikelere karşı evlerini, iş yerlerini, eşyalarını veya hastalanmaları gibi birtakım sonuçların yaratacağı ekonomik güçlüğü önüne geçmek adına sigorta sözleşmesi yaparlar.

Tanımlayıcı nitelikteki bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere bir taraftan sigorta ettirene prim ödeme borcu ile borç yükleyen, diğer taraftan sigortacıya rizikoyu taşıma ve teminat altına alma borcu yükleyen bir sözleşmedir. Tanımda sigorta edilebilir durumun zarar sigortaları bakımından 'para ile ölçülebilir bir menfaat' olması gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Sigorta sözleşmesinin geçerli olabilmesi için aranan menfaatin meşru olması kanuna, ahlaka ve hukuk düzenine aykırı olmaması gerekir.⁵

Sigorta sözleşmesinde, sigortanın konusunun tam olarak belirli olması ve poliçede yazılı olması gerekmektedir.

Sigorta sözleşmesinin yapılması kanunen belirli bir şekle tabi tutulmamıştır.⁶ Sigorta ilişkisinin doğabilmesi için tarafların sözleşmenin zorunlu unsurları üzerinde anlaşmaları yeterlidir. Ancak sözlü olarak yapılan sigorta sözleşmelerinin ispatı ile ilgili sorun ortaya çıkmaktadır. Sigorta sözleşmeleri, diğer sözleşmeler gibi karşılıklı iki tarafın birbirine uygun beyanları ile meydana gelir.

Tarafların sigorta sözleşmesinin kurulmasına ilişkin irade beyanları, şekle tabi olmadığı için yazılı veya sözlü şekilde de olabilmektedir.⁷ Nitekim buna ilişkin

⁴ Emine YAZIOĞLU/Zehra ŞEKER ÖĞÜZ, Sigorta Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2022, s. 1.

⁵ Tamer BOZKURT, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 6.

⁶ Şaban KAYIHAN/Ömer BAĞCI, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, Umuttepe Yayınları, Gaziantep, 2018, s. 121.

⁷ Merve ATALAY, Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmesi, Kto Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler

TTK'nın 1405/1 maddesinde “*sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren 30 gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılır*” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Her ne kadar sigorta sözleşmesinin kurulması kanunen belli bir şekle tabi tutulmamış olsa da sözleşmenin ispatı açısından sorun ile karşılaşılabilir. İşte bu sorunun önüne geçmek için taraflar arasında sigorta poliçesi adı altında yazılı bir belgeye imzalanması sigortanın varlığını ispata yarar. TTK'nın 1424/3 maddesinde sigorta poliçesinin bulunmadığı durumlarda ispat için ticari defterler, tarafların beyanları gibi delillerden yararlanarak ispatı yoluna gidilebileceği düzenlenmiştir.⁸

Uygulamada sigortacılar tarafından matbu olarak sigorta ettiren kişiye bir soru formu veya teklifname adı altında içinde soruların olduğu bir belge verilir. Bu soru formu veya belge ile sigortalanacak menfaatin ve konunun durumu hakkında sigortacıya bilgi verilir. Bu şekilde hangi konuların teminat altına alınabileceği belirlenmeye çalışılır.

Teknolojik koşulların iyileşmesi ve ilerlemesiyle taraflar sigorta sözleşmesini elektronik ortamda da kurabilecekleri düzenlenmiştir. Taraflar sözleşme kurma iradesini elektronik ortamda elektronik araçlar kullanılarak açıklamaktadır. Sigorta sözleşmelerinin elektronik ortamda kurulabilmesine yönelik olarak Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler Ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik⁹ (MASSY) düzenlemesi yapılmıştır.

1.2. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Sözleşmesinin Sınıflandırılması

TTK'da sigorta hukukuna ilişkin bir tasnif yapılmıştır. Kanunda genel hükümler başlığı altında bütün sigorta türleri açısından ortak kurallar düzenlenmiş sonrasında da

Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, 2019, s. 45, <https://tez.yok.gov.tr>, E.T.27.09.2023, Hacı KARA, Sigorta Hukuku, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 134.

⁸ ÇEKER, s. 58.

⁹ R.G. 2021/31513.

bunları iki bölüme ayırmıştır. Bu iki bölümden biri zarar sigortaları diğeri ise can sigortalarıdır.¹⁰

Can sigortaları ise hayat sigortaları, kaza sigortaları ve hastalık sağlık sigortaları olmak üzere üç ayrı başlıkta düzenlenmiştir.

Zarar sigortaları da kendi içinde mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları şeklinde ayrılmıştır.

1.2.1. Can Sigortaları

Can sigortaları esas itibariyle insan hayatı ile ilgili olayların teminat altına alınmasıdır. Burada insan hayatına ilişkin rizikolarla bir kişinin ölmesi kazaya uğraması veya bir uzvunun sakatlanması nedeniyle meslekte çalışamaz hale gelmesi veya yaşlanması gibi olayları teminat altına alınmasıdır.¹¹

Can sigortaları, TTK'nın 1487 ila 1520. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanunun ikinci bölümünde yer alan can sigortalarının alt başlıkları; hayat sigortası, kaza sigortası ve son olarak hastalık ve sağlık sigortasıdır.

1.2.2. Zarar Sigortaları

Zarar sigortaları, sigorta sözleşmesinde belirlenen bir rizikonun gerçekleşmesi ile mal varlığında meydana gelen zararın sözleşme ile öngörüldüğü şekilde sigorta bedeliyle sınırlı olmak kaydıyla tazmin edilmesi şeklinde tanımlanabilir.¹² Zarar sigortalarının konusu, riziko nedeniyle sigorta ettiren veya sigortalının malvarlığında

¹⁰ Samim ÜNAN, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt: I Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, Caddebostan, 2016, s. 18; BOZKURT, s. 238.

¹¹ ÇEKER, s.315; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 35.

¹² BOZKURT, s. 238.

meydana gelebilecek zararın giderilmesidir.¹³ Zarar sigortasının konusu mal veya mal varlığıdır.

Zarar sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi zararın tazmini için tek başına yeterli değildir. Rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigorta konusu menfaatin de bir zarara uğramış olması gerekmektedir. Sigorta konusu menfaatte meydana gelen gerçek zararın tazminat olarak ödenmesi esas alınmıştır. Zarar sigortalarında sigorta tazminatı, sigortalının somut olarak uğramış olduğu zarara tekabül eden miktarın sigorta bedeli kadar ödendiği sigorta türüdür.¹⁴ Bu sigorta türünde sigortacının yapacağı ödemenin, uğranılan somut bir zararın karşılığı olması gerekmektedir.¹⁵

Zarar sigortaları, bir kişinin mal varlığının aktifinde yer alan değerlerin teminat altına alınması, yani sigortaya konu edilmesi halinde aktif zarar sigortası olarak adlandırılır. Aktif zarar sigortalarda rizikonun gerçekleşmesi teminatın ödenmesi için tek başına yeterli olmayıp aynı zamanda sigortalının aktifinde bulunan menfaatin de zarara uğraması gerekir.¹⁶

Zarar sigortası, malvarlığının pasifinde meydana gelen artışı teminat altına alıyorsa pasif zarar sigortası olarak adlandırılır.¹⁷

TTK'da zarar sigortaları açısından, sorumluluk ve mal sigortaları şeklinde ikili bir ayırım yapılmıştır.

1.2.2.1. Sorumluluk Sigortaları

Sorumluluk sigortaları, TTK m.1473'te düzenlenmiştir. TTK m.1473 göre, sorumluluk sigortası, sigorta süresi içinde teminat altına alınmış rizikonun

¹³ KANER, s. 37.

¹⁴ YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 85.

¹⁵ Mertol CAN, Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt:I, Ankara, 2018, s. 33.

¹⁶ KARA, s. 47.

¹⁷ YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 84.

gerçekleşmesi nedeniyle zarar görene sigorta sözleşmesinde öngörülen miktar kadar tazminat ödenmesi öngörülen sigorta türüdür.¹⁸

Sorumluluk sigortası ile sigorta ettiren, üçüncü kişilerin kendisine karşı yönelteceği tazminat taleplerini güvence altına almak ile birlikte bu yolla mal varlığının pasifinin artışını önlemektedir.¹⁹

Sorumluluk sigortası, zarar sigortalarının bir türü olduğundan rizikonun gerçekleşmesi ile zarar gören üçüncü kişilerin uğradıkları gerçek zararlar sigorta bedeli dâhilinde karşılanır.²⁰

Sorumluluk sigortaları bir malvarlığı sigortasıdır. Burada mal sigortası ile mal varlığı sigortası ayrımı söz konusudur. Mal sigortalarında, sigortaya konu malın bizzat kendisi teminat altında olup malın zayi olması ya da hasara uğraması nedeniyle oluşan kazanç kaybı gibi dolaylı zararlar mal sigortası kapsamında değildir. Ancak malvarlığı sigortalarında ise bu durum sigortaya konu malın bazı tehlikelerin mali sonuçlarına karşı koruma altına alınmasıdır. Yani malvarlığı sigortalarında malda meydana gelebilecek tamir masrafı, çekici masrafı gibi masraflar malvarlığında bir azalmaya neden olacağından bu zararlar teminat altına alınır.²¹

Sorumluluk sigorta sözleşmeleri ile sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğu ortadan kalkmaz, sigorta ettirenin mal varlığında oluşabilecek azalmayı en aza indirmek amaçlanır. Örneğin, denetim görevini ihmal ederek tam olarak yerine getirmeyen yapı denetim firmalarının denetlemekle görevli olduğu binanın çökmesi sonucunda ortaya çıkan zararı tazmin etmesi amacıyla yapılmış olan sigorta, sorumluluk sigortasıdır. Sorumluluk sigortasında sigortacı, sigorta ettirenin sigorta süresi içerisinde sözleşmede teminat altına alınan rizikoların, sigorta sözleşme süresi

¹⁸ ÇEKER, s. 255.

¹⁹ Y. Temel ENDEROĞLU, Sorumluluk Sigortaları Paneli, İstanbul, 2006, s. 31.

²⁰ Rauf KARASU, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı Cilt:2, 2015, s. 686.

²¹ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 296-297.

içinde meydana gelmesi halinde söz konusu zararları gidermekle yükümlüdür. Dolayısıyla poliçe kapsamına girmeyen olaylar ile poliçe süresi geçtikten sonra teminat altına alınmış olsa dahi gerçekleşen rizikolar sigortacının sorumluluğu dışındadır. Burada esas olan teminat altına alınan rizikonun sigorta sözleşmesi süresi içerisinde gerçekleşmesidir.²²

1.2.2.2. Mal Sigortaları

Mal sigortaları, kişilerin özellikle taşınır ve taşınmaz mallardaki risklere karşı oluşabilecek zararları güvence altına alınması amacıyla yapılan bir sigorta türüdür.²³ Bu çerçevede ekonomik değeri olan her türlü menfaat bu sigorta sözleşmesine konu edilebilir. TTK m.1453/1'de sigorta ettirenin, mal sahibinin bizzat kendisi olması zorunlu değildir. Kiracı ve taşımacı gibi kişiler de bu sigortayı yaptırabilmektedir.²⁴ Mal sigortaları, maddi nitelik taşıyan her türlü mal varlığı değeri üzerindeki menfaatlere yönelik yapılabilen bir sigorta türüdür. Mal sigortaları, sigorta ettirenin bir mal üzerindeki menfaatinin sigorta edildiği sigorta türüdür.²⁵

Mal sigortalarında amaç, sigorta konusu bir malın zarara uğramasından ziyade, mal varlığında meydana gelebilecek eksilmenin teminat altına alınmasıdır.²⁶

Mal sigortalarında üç temel ilke söz konusudur. Bunlardan ilki menfaat ilkesi, ikincisi ise tazminat ilkesi olup sonuncusu ise sigortacının yasal halefiyet ilkesidir.²⁷

Mal varlığı sigortalarında menfaat yokluğu, sigorta sözleşmesinin geçersizliğine neden olabilecektir. Bu durum, menfaat ilkesinin bir sonucudur. Mal varlığı sigortalarında tazminat ilkesi ise, mal varlığı sigortalarının zenginleşme aracı olarak

²² KARASU s. 688.

²³ ÇEKER, s. 134.

²⁴ Kerim ATAMER, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt: 27 Sayı: 1, 2011, s. 48, <https://www.lexpera.com.tr/>; KAYIHAN/GÜNER GÖK, s. 30.

²⁵ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 241.

²⁶ Ali BOZER, Sigorta Hukuku, Ankara, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2007, s. 53.

²⁷ BOZKURT, s. 240.

kullanılmamasını sağlar. Sonucu ilke olan sigortacının halefiyeti ilkesi ise sigortacının, zarara neden olan üçüncü kişilere karşı olan rücu hakkını ifade etmektedir.²⁸

Uygulamada yaygın olan mal sigorta türleri ise yangın sigortası, taşıma (nakliyat) sigortası, tarım sigortası, hırsızlık sigortası, kasko sigortası, makine kırılma ve montaj sigortası, inşaat sigortası, alacak sigortaları, cam kırılma sigortalarıdır. DASK da bir mal sigortasıdır.

1.3. İhtiyari Sigorta- Zorunlu Sigorta Ayrımı

1.3.1. Sigorta Hukukunda Sözleşme Serbestisi ve Buna İlişkin Sınırlamalar

Sözleşme serbestisi ilke olarak özel hukukun tüm alanlarında geçerli olan ana bir kuraldır. Buna göre taraflar kanunun emredici hükümlerine ve ahlaka aykırı olmamak kaydıyla sözleşmenin konusu ve içeriğini serbestçe tayin edebilirler.²⁹ Bu durum sigorta hukuku alanında da geçerlidir. Sigortanın konusu gereği belirlenebilir olması nedeniyle kanunumuzda sözleşme serbestlik ilkesi daraltılmıştır.

Sözleşme özgürlüğü, sözleşmenin kurulması ve koşulların belirlenmesinde kişilerin serbest ve özgür iradeleriyle karar verebilmesini ifade eder.³⁰ Sözleşme özgürlüğünün iki ana kavramı söz konusudur. Biri kişinin kendi iradesi ve isteği olmadan borç altına sokulmasının mümkün olmadığı; diğeri ise kişinin dilediği konu ve koşullarda sözleşme yapabilme ve hak elde edebilme özgürlüğüdür.³¹ Anayasamızın 48.maddesi, kişilerin özgürce sözleşme yapabilme hakkının temel hak ve özgürlüklerden olduğunu ifade etmiştir. Sözleşme yapma özgürlüğü her şeyden önce sözleşme yapıp yapmama

²⁸ BOZKURT, s. 240.

²⁹ Turgut AKINTÜRK, Borçlar Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2009, s. 53.

³⁰ Kemal ATASOY, Sözleşme Özgürlüğünün Kamu Düzenine Aykırılık Sınırı, On İki Levha Yayıncılık, Tepebaşı, 2020, s.109, <https://www.lexpera.com.tr/>

³¹ Zekeriya TEPEDELEN, Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.16.

özgürlüğünü ifade eder³². Kural olarak bir kimse bir sözleşme yapmaya zorlanamaz ancak bu kuralın kanunla getirilen istisnaları söz konusudur.

Kamu yararı, ekonomik ve sosyal gereklilik bulunması halinde veya zarar görenlerin korunması gibi gerekli durumların mevcut olması halinde sözleşmelerin yapılması zorunlu hale getirilebilir.³³ Sigorta sözleşmelerinin zorunlu kılınması esasen Anayasanın 48.maddesinde düzenlenen sözleşme özgürlüğüne aykırıdır.³⁴ Sigortacılık Kanunu'nun(SK)³⁵ 13.maddesi cumhurbaşkanının kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebileceği ifade edilmiştir. Özellikle sorumluluk sigortaları alanında zarar görenlerin korunması amacıyla pek çok sorumluluk sigortasının yapılması zorunlu kılınmıştır. Bunlara örnek olarak Karayolları Trafik Kanunu'nda ve Türk Sivil Havacılık Kanunu'nda yapılması zorunlu sigortalar örnek gösterilebilir.

Sigorta sözleşmesinin yapılmasının zorunlu öngörüldüğü hallerde sözleşme yapmakla yükümlü olan kişi dilediği sigorta şirketi ile sözleşme yapabilir. Sigorta şirketinin sigorta branşları kapsamında olması koşuluyla sözleşme yapma talebinde bulunan kişiyi reddedemez ve sözleşmeyi yapmaktan imtina edemez. Aksi halde adli para cezası ile cezalandırılacağı S.K. m. 35/14'te açıkça ifade edilmiştir

1.3.2. İhtiyari Sigortalar

İhtiyari sigorta ile sigorta ettiren yapmış olduğu zorunlu sigortanın sigorta hadlerinin üzerinde kalan zararın teminat altına alınması amacıyla gönüllü olarak yapılan bir sigorta türüdür. Bu sigorta türünde sigorta ettiren, uğrayacağı zararın zorunlu sigortanın teminatının üzerinde olması halinde bu zararın teminat altına alınarak tazmin edilmesini

³² Ahmet M. KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi, Ankara, 2008, s. 52.

³³ Hakan BİLGEÇ, Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılmasına İlişkin Anayasal İlkeler Işığında Zorunlu Sigortaların Belirlenmesi Usulünün Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 23 Sayı: 2, 2021, s. 969, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/66018/998159>, E.T.20/09/2023.

³⁴ YAZICIOĞLU/ÖĞÜZ, s. 92-93.

³⁵ R.G. 2007/26552.

sağlamayı amaçlamaktadır. İhtiyari sigorta, bu amaçla gönüllü olarak yaptırılan sigortadır.³⁶ İhtiyari sigorta yasal mevzuat gereği yapılması zorunlu olmayan, kişinin isteği üzerine yapılan sözleşmedir.

İhtiyari sigorta sözleşmelerinin örneği uygulamada zorunlu trafik sigortasına ek olarak yapılan ihtiyari mali mesuliyet sigortasıdır. Aracını zorunlu trafik sigortası ile sigortalayan sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak zararın zorunlu trafik sigortasındaki limitleri aşması halinde aşan kısmının tazmini için ihtiyari mali mesuliyet sigortası yaptırmaktadır.³⁷

Uygulamada bu sigorta türünün diğer tipik örneği ise, zorunlu deprem sigortası ile konutunu sigortalayan sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak zararın zorunlu deprem sigortası teminat limitlerini aşması halinde aşan kısmın tazmini için isteğe bağlı olarak yapılan konut sigortasıdır.

1.3.3. Zorunlu Sigortalar

Zorunlu sigortalar TTK m.1483 ile SK'nın 13.maddesinde düzenlenmiştir. TTK 'da zorunlu sigortalara ilişkin bir tanıma yer verilmemiştir. TTK m.483'e göre, sigortacılar diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında olması koşuluyla zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamayacakları belirtilmiştir. Bu düzenleme ile sigortacı açısından sözleşme özgürlüğüne bir istisna getirilmiş ve sigortacının faaliyet konusunu kapsamında olması koşuluyla sigorta ettirenin talep etmesi halinde zorunlu sorumluluk sigortasını yapmaktan kaçınmayacağı ifade edilmiştir.³⁸

³⁶ Sena YALÇIN, Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, s.72-73, <https://tez.yok.gov.tr/>.

³⁷ ÇEKER, s. 295.

³⁸ KARA, s.330, BOZKURT, s. 151.

Zorunlu sigortalar ile ilgili iki önemli husus öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Birincisi, zorunlu sigortanın bir kanun hükmü veya sigorta kanunu uyarınca ihdas edilmiş olması gerektiği, ikinci olarak da sigortasının yapılmasının zorunlu olması gerektiğidir.³⁹

Zorunlu sorumluluk sigortaları zarar sigortasının bir türü olduğundan zarar da bir kez tazmin edileceğinden zararın bu şekilde giderilmiş olması halinde sigortacının sorumluluğu da sona erecektir.

Zorunlu sorumluluk sigortalarında temel amaç, ihtiyari sigortadan farklı olarak kamu menfaatinin korunmasıdır. Zorunlu sigortaları ihtiyari sorumluluk sigortasından farklı olarak yapılması kanunen zorunlu olan sigortalardır.

Zorunlu sorumluluk sigortasının yapılması her ne kadar sigorta sözleşme serbestisi ilkesine aykırı olsa da bu sözleşmenin yapılmasında kamu yararı ekonomik ve sosyal gereklilik bulunması, zarar görenlerin korunması gibi durumlar söz konusu olduğundan sözleşme serbestisi ilkesinin istinası olarak kabul edilir.

Zorunlu sigortaların, ekseriyetle sorumluluk sigortaları başlığı altında düzenlendiği görülmektedir. Ancak zorunlu deprem sigortası malikin mülkiyete ilişkin menfaatini sigortaya konu ettiğinden mal sigortası olarak kabul edilir.⁴⁰

Zorunlu deprem sigortasının konusunun 6305 sayılı yasanın 1.maddesinde “*binalarda deprem sonucu meydana gelebilecek maddi zararların karşılanmasını teminen*” şeklindeki tanımından anlaşılacağı üzere kişinin malvarlığında meydana gelen azalmanın tazmin edilmesi olduğundan özel bir zorunlu malvarlığı sigortasıdır.

Zorunlu sigortanın getirilme amacı belli bir rizikoya karşı maruz kalanların korunması, ulusal servetin korunması, kamu menfaati gibi durumlar söz konusu

³⁹ CAN, s. 19-20.

⁴⁰ Cüneyt SÜZEL/Gülten Venüs CÖMERT/Güneş Karol IŞIKLAR, Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Bilgi

Notu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Deniz Hukuku Araştırma Merkezi, s. 4.

https://denizhukuku.bilgi.edu.tr/media/document/2023/02/15/zorunlu_deprem_sigortasi_bilgi_notu.pdf, E.T. 25.09.2023.

olduğunda sözleşme özgürlüğüne müdahale edilerek sigorta yapma zorunluluğu getirilebilmektedir.⁴¹

⁴¹ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s.11.

İKİNCİ BÖLÜM

ZORUNLU DEPREM SİGORTASI VE DOĞAL AFET SİGORTALARI KURUMU

2.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Tarihsel Gelişimi

Dünyada depremlerin en yoğun olarak yaşandığı kuşaklar arasında olan büyük okyanusu çevreleyen ve özellikle Japonya üzerinde etkili olan Pasifik deprem kuşağı ile Cebelitarık'tan Endonezya adalarına uzanan ve Türkiye'nin içinde bulunduğu Akdeniz-Himalaya deprem kuşağı dünyanın en aktif deprem kuşaklarıdır.⁴²

Dünyada deprem kuşağındaki devletler, depremin yarattığı zararları en aza indirebilmek adına eski yıllardan beri sistemler oluşturmaya çalışmakta ve bu sistemlere bağlı fonlar kurmaktadır. Amerika'da ilk deprem sigortası 1850 yıllarında oluşturulmuştur. 1868 yılındaki Ekvator Peru Esans San Francisco depremlerinden sonra deprem sigortalarına olan ihtiyaç ve ilgi artmıştır.⁴³

Deprem kuşağında olan Japonya'da depreme karşı 1966 yılında çıkarılan yasa ile konutlar ihtiyari bir havuz sistemi niteliğinde ki JER (*Japanese Earthquake Reinsurance Company*) ile depreme karşı korunmaktadırlar.⁴⁴

Deprem sigortalarının uygulanmaya başlanması 1906 San Francisco depreminden sonradır. San Francisco şehrinde otuz bina çökmesi ile büyük yangınların meydana

⁴² Bilge DOĞANLI/Osman BAYRİ, Deprem Zararlarının En Aza İndirilmesine Yardımcı Olmada, Önlisans Düzeyinde Eleman Yetiştirerek Yeni Bir Yaklaşım, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt:10 Sayı: 23, Geliştirme: Ampirik Bir Çalışma, 2018, s.116, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/454691>, E.T. 25.09.2023.

⁴³ BARLAS, s. 116.

⁴⁴ BARLAS, s. 117.

gelmesi sonucu yaklaşık dört bin kişi hayatını kaybetmiştir.⁴⁵ Bu doğal afetten sonra deprem sigortalarının gerekliliği daha iyi anlaşılmıştır.

Türkiye'de deprem sigortası uygulamasının ilk olarak 1929 tarihli yangın sigortasına ek olarak ayrı bir prim ödenerek sigorta kapsamına alındığı görülmektedir. Ancak 1994 yılında ise bu olanak kaldırılarak deprem hasarlarının yangın sigortalarında teminat dışı bırakıldığı görülmektedir. 1 Ocak 1966 tarihinde ise deprem tarifesinin ve klozunun yürürlüğe girdiği görülmektedir. Bu değişiklik ile yangın sigortasında deprem tazminatı ek kloz olarak olması şartıyla deprem sonucu oluşabilecek hasarların karşılanmasının önü açılmıştır.⁴⁶

Ülkemizde yaşanan 1999 depreminden sonra deprem nedeniyle oluşan zararın teminat altına alınabilmesi için 28.08.1999 tarihli 4452 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanarak 587 sayılı ve 25.11.1999 tarihli "Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname"⁴⁷ Bakanlar Kurulunca çıkarılarak zorunlu deprem sigortası yürürlüğe konulmuştur. Ayrıca 08.09.2000 tarihinde ve 24164 sayılı Resmi Gazete'de "Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları ile Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı" yayınlanmıştır.⁴⁸

2.2. Zorunlu Deprem Sigortasının Önemi

Bir doğa olayı olan depremin vereceği zararları karşılamak amacıyla deprem sigortası öngörülmüştür. Deprem sigortası ile deprem nedeniyle taşınmazı zarar gören kişilerin uğradıkları zararların tazmin edilmesi amaçlanmaktadır. Deprem sigortası sadece mal sahipleri tarafından değil aynı zamanda kredi veren kuruluşlarca da kredi kullanana yaptırılmaktadır. Zorunlu deprem sigortası ile kredi veren kuruluşlar ipoteğin konusunu oluşturan binayı depreme karşı teminat altına almaktadır. İpoteğin konusu

⁴⁵ Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi (UTAD) Yıl: 2 / Sayı: 1, 2018, s. 30.

⁴⁶ KARAGÖZ, s. 125.

⁴⁷ R.G. 1999/23919.

⁴⁸ Turan ATEŞ, Deprem Hukuku, Adalet Yayınevi, 2023, s. 459.

olan binanın bu şekilde teminat altına alınmasıyla kredi veren kuruluşların kredi verebilirliği artmaktadır.⁴⁹ Zorunlu deprem sigortasının faydaları arasında sadece kişilerin uğradıkları zararlarının karşılanması yer almamakta aynı zamanda devletin görevi olan sosyal ve ekonomik koşulların da yerine getirilmesi açısından faydası olmaktadır.

Türkiye deprem kuşağında yer alan bir ülke olduğu halde ve acı şekilde sürekli olarak deprem deneyimi yaşamış olmasına rağmen kanaatimce halen yasal mevzuatımız depremin yarattığı zararları karşılamak açısından yeterli düzeyde değildir.

17 Ağustos 1999 İzmit ve hemen arkasından 12 Kasım 1999 Düzce depremlerinde devletin yükümlülüklerini başarılı ve sürekli bir şekilde yerine getirmesi mümkün olamamıştır. 1999 depremlerinden sonra devletin yükümlülüklerini yerine getirmede bir destek olması adına zorunlu deprem sigortası öngörülmüştür. Ancak öngörülen zorunlu deprem sigortası sadece mal zararlarına ilişkindir.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremde Türkiye'nin taşıdığı riskin ne kadar büyük çapta olduğu bir kez daha acı şekilde tecrübe edilmiştir. Depremin yarattığı maddi tahribat ile can kayıplarının ne kadar büyük olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir.⁵⁰

Türkiye topraklarının %92'sinin farklı orandaki tehlikelere sahip deprem bölgeleri içerisinde olduğu bilinmektedir. Toplam nüfusun %95'inin bu bölgelerde yaşadığı görülmektedir. Bu bölgelerin %44'ü aktif fay olduğundan buralarda her an büyük depremlerin olma olasılığı yüksektir. Ayrıca ülkemizin en büyük sanayi tesislerinin %75'i de bu bölgelerde kurulu vaziyettedir.⁵¹

⁴⁹ Nuray BARLAS, Afet Sigortaları Kanunu'na Göre Zorunlu Deprem Sigortası Sözleşmesinin Tarafları, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XV Sayı:3-4, 2011, s. 115.

⁵⁰ SÜZEL/CÖMERT/İŞIKLAR, s.1.

⁵¹ Selda KARAGÖZ, Deprem Riski Sürecinde Türkiye de Zorunlu Deprem Sigortası Uygulaması, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2002, s. 51, <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/8247>, E..T. 19/09/2023.

Türkiye'de depremin yarattığı can ve mal kaybının büyük olmasının nedenleri arasında plansız kentleşme, arazi kullanımını ile birlikte imar uygulamalarında ki yanlışlar ile İmar Yönetmeliği ile depreme karşı duyarlılık ve dayanıklılık bakımından denetimlerin etkin bir şekilde uygulanmaması gözükmektedir.⁵²

Doğal afet olan depremden kaçınmanın mümkün olmadığı bilimsel olarak ortaya konulmuşken depremle yaşamayı öğrenme doğrultusunda depremin neden olabileceği zararları en aza indirmenin bilimsel olarak mümkün olduğu bilinmektedir.⁵³ Ülkemizin deprem kuşağında olmasından kaynaklı böyle bir afete sürekli olarak hazırlıklı olması, düzensiz ve kalitesiz yapılaşmaya izin verilmemesi gerekirken bunların hiçbir yapılmayarak depremde bir sürü can kaybının yaşanmasına neden olmaktadır.

Doğal afetlere karşı toplumun eğitilerek deprem hasarlarını en aza indirmek amacıyla deprem sigortası konusunda toplumun bilinçlendirilmesi ve bu sigortanın yaygınlaşmasının sağlanması önemlidir.

2.3. DASK

Özel sigorta şirketlerinin, doğal afetlerin büyüklüğü ve yaratacağı zarar dikkate alındığında bu zararın sigortalanmasının kapasitelerini aşacağı veya bu alanların sigortalanmaz olarak açıkladıkları durumlarda oluşan boşluğu doldurmak için devlet devreye girerek kamu kurumları aracılığı ile risk taşıyıcısı sıfatına bürünür. Ancak doğal afetin yaratacağı zararın büyüklüğü karşısında devletin imkân ve olanakları sınırlı kalabileceğinden bunun önüne geçmek için devlet kamu kurumu niteliğinde sigortacı vasfını haiz sigorta kurumu kurabilmektedir. Türkiye'de bu amaçla Doğal Afet Sigortaları Kurumu kurulmuştur.⁵⁴

⁵² Nilüfer TAŞ, Yerleşim Alanlarında Olası Deprem Zararlarının Azaltılması, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, 2003, s.227.

⁵³ BARLAS, s.114.

⁵⁴ DASK adı altında kamu kurumu niteliğinde ki kurumlar nedeniyle 'kamu hukuku sigortacıları' diye bir kavram karşımıza çıkmaktadır. Burada sigorta hukuku açısından ikili bir ayrıma gidilerek özel hukuk-kamu hukuku sigorta kurumları ayırımı yapılmaktadır. Aynur YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt: 21 Sayı: 2, 2001, s.156-157,

DASK ilk olarak, 4484 sayılı Kanun ile değişik 27.8.1999 tarih ve 4452 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanarak çıkarılan 587 sayılı KHK ile depremin doğrudan ve dolaylı olarak neden olduğu zararların sigorta bedeline kadar teminat altına almak amacıyla kurulmuştur.⁵⁵

6305 sayılı Afiyet Sigortaları Kanunu'nun⁵⁶ 3.maddesine göre DASK, sosyal işlevi olan, kar gütmeyen, deprem ve depremin yarattığı afetlerin devlete getirdiğı yükü önemli ölçüde azaltmak amacıyla oluşturulan kamu tüzel kişiliğini haiz bir kurum olarak tanımlanabilir.⁵⁷

Türkiye'de deprem sigortasının yapılması zorunlu olduğu halde yapılması ve yaptırılmasının devlet tarafından sağlanamadığını, halkın bu konuda yeterli düzeyde bilinçli olmadığını ve mevzuatın yetersizliğini DASK'ın 2023 yılına ilişkin paylaştığı sigortalılık yüzdesinden anlamaktayız. Buna göre Türkiye'de bölgelere göre sigortalılık oranı Marmara bölgesi için %67, İç Anadolu bölgesi için %53,90, Ege bölgesi için %59,50, Akdeniz bölgesi için %54,30, Karadeniz bölgesi için %48,40, Güneydoğu Anadolu bölgesi için 50,70, Doğu Anadolu bölgesi için %58,50'dir. Türkiye ortalaması ise %58,70'dir.⁵⁸

Zorunlu deprem sigortasının yapılma oranı DASK'ın yayınlamış olduğu bu tabloya göre Türkiye'de toplamda sigortalılık oranı %58,70'dir. Bu oran deprem kuşağında olan ülkemiz için çok düşüktür.

Zorunlu deprem sigortası sözleşmeleri, DASK'ın nam ve hesabına olmak üzere yetkili sigorta şirketleri ve bu şirketlerin acenteleri aracılığıyla düzenlenmektedir. Hali

<https://www.lexpera.com.tr/literatur/batider-makaleler/zorunlu-deprem-sigortasi-zorunlu-deprem-sigortasi-587-sayili-zorunlu-deprem-sigortasina-dair-kanun/1>, E.T.25.09.2023.

⁵⁵ Vural SEVEN, Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun Hukuki Durumu ve Sözleşme Sonrası Bilgilendirme Yükümlülüğü, 2023, <https://blog.lexpera.com.tr/dogal-afet-sigortalari-kurumunun-hukuki-durumu-ve-sozlesme-sonrasi-bilgilendirme-yukumlulugu/>, E.T. 25.09.2023.

⁵⁶ R.G. 2012/28296.

⁵⁷ Vural SEVEN, Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun Hukuki Durumu ve Sözleşme Sonrası Bilgilendirme Yükümlülüğü, 2023, <https://blog.lexpera.com.tr/dogal-afet-sigortalari-kurumunun-hukuki-durumu-ve-sozlesme-sonrasi-bilgilendirme-yukumlulugu/>, E.T. 20.09.2023.

⁵⁸ <https://dask.gov.tr/tr/yururlukteki-policeler>, E.T.15.09.2023.

hazırda Türkiye’de DASK adına otuz beş sigorta şirketi DASK nam ve hesabına poliçe düzenleme yetkisine sahiptir.⁵⁹

2.4. Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Mevzuat

Zorunlu deprem sigortalarına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı mevzuat aşağıda belirtilmektedir.

- *7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun.*⁶⁰

Kanunun amacı yaşanacak doğal afetlerde (deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman v.b.) alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara ilişkin düzenlemeler içermektedir.

- *587 Sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname.*

Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı, deprem afeti sonucu bina malikleri ile intifa hakkı sahiplerinin binalarında oluşan maddi zararların karşılanması için zorunlu deprem sigortası yaptırmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektedir.

KHK, 6305 sayılı yasanın 15. maddesi gereğince yürürlükten kaldırılmıştır.

- *6305 Sayılı Afet Sigortaları Kanunu.*

Kanunun amacı, doğal afet olan depremin yarattığı maddi zararların karşılanması için yaptırılacak zorunlu deprem sigortası ile sigorta şirketlerince teminat verilmeyen çeşitli afetler sonucu meydana gelebilecek maddi ve bedeni zararların karşılanmasına ilişkin usul ve esasları belirler.

⁵⁹ Zorunlu deprem sigortası poliçesi düzenlemeye yetkili sigorta şirketleri için bkz. <https://dask.gov.tr/tr/acenteler#:~:text=Halen%2035%20yetkili%20sigorta%20%C5%9Firketleri,hesab%C4%B1na%20Zorunlu%20Deprem%20Sigortas%C4%B1%20yapmaktad%C4%B1r.,E.T.15/08/2023.>

⁶⁰ R.G. 1959/10213.

- *Doğal Afet Sigortaları Çalışma Esasları Yönetmeliği.*⁶¹

Yönetmeliğin amacı, zorunlu deprem sigortası ile diğer afet sigortası teminatlarını sunmak üzere kurulan DASK'ın çalışma esas ve usullerini belirlemektir.

- *Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları*⁶²

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu gereğince çıkarılan bu genel şartların amacı, deprem sigortası yapılması zorunluluğuna tabi olan ve olmayan taşınmazların belirlenmesi ile zorunlu deprem sigorta poliçesinin kapsamı ile hak sahiplerini belirlemek ve yapılacak ödemelere ilişkin hesaplamanın nasıl yapılacağını belirlemeye ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

- *Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği.*⁶³

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu gereğince çıkarılan bu tebliğin amacı, zorunlu deprem sigorta poliçesi ile ödenecek tazminatlara ilişkin metrekare birim değeri ile sigorta bedeline ilişkin usul ve esasları düzenlenmiştir.

- *Zorunlu Deprem Sigortası Kapsamında Doğan Afet Sigortaları Kurumu Tarafından Yapılacak Avans Ödemelerine İlişkin Genelge(2023/10)*

Genelge zorunlu deprem sigorta genel şartları kapsamında deprem nedeniyle hak sahiplerine ödenecek tazminatlar kapsamında yapılacak ön ödemelere ilişkin usul ve esasları belirlemektedir.

2.5. Zorunlu Deprem Sigortası Sözleşmesinin Yapılmasının Takip ve Denetimi

Zorunlu sigortalar arasında yer alan deprem sigortasının yapılmasının zorunlu kılınmasındaki temel amaç kamu yararıdır.⁶⁴ Bu sigortaya ilişkin sistemin işleyebilmesi

⁶¹ R.G. 2012/28385.

⁶² R.G. 2011/27933.

⁶³ R.G. 2022/32024(mükerrer).

açısından yapılmasının zorunlu kılınması tek başına yeterli değildir. Ayrıca bu sigortanın yapılmasının denetimi de önemlidir.

Zorunlu sigortalar kapsamında yer alan bazı sigortaların yapılması ve denetimine ilişkin ‘Zorunlu Sigorta Takibine ilişkin Yönetmelik⁶⁵’ söz konusudur. Yönetmeliğin 1.maddesinde yönetmeliğin amacının “*zorunlu sigortaların takibine ilişkin usul ve esasları düzenlemek...*” şeklinde belirlenmiştir. Ancak bu yönetmeliğin zorunlu deprem sigortasının yapılmasının takibi için uygulanamayacağı yönetmeliğin çıkarılma amacının Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi ile Güvence Hesabına ilişkin olduğu görülmektedir. Her ne kadar yönetmeliğin üçüncü maddesi, SK’nın 13 ve 14.maddeleri dayanak alarak çıkarılmış ise de yönetmeliğin içeriği SK’nın 14.maddesi dayanak alınarak hazırlandığı görülmektedir.

Zorunlu deprem sigortasının denetimine ilişkin 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu m.11’in 1 ve 2. fıkralarında zorunlu deprem sigortasının yapılması denetim altına alınmaya çalışılmıştır. Buna göre,

“Tapu müdürlükleri, maliklerin veya intifa hakkı sahiplerinin taleplerine bağlı olarak tapu kütüğünde bu sigortaya tâbi bağımsız bölümler ve binalarla ilgili tescil işlemlerini veya tapuya kayıtlı taşınmazın kayda tâbi olmayan bir taşınmaza dönüşmesi hâli hariç olmak üzere terkin işlemlerini zorunlu deprem sigortasının yaptırıldığı ve işlem tarihi itibarıyla geçerli olduğu belgelenmedikçe yapamaz.”
(m.11/1)

“Zorunlu deprem sigortasının kapsamına giren binalar ve bağımsız bölümlerle ilgili olarak yaptırılan su ve elektrik abonelik işlemlerinde, zorunlu deprem sigortasının varlığı ilgili kuruluşça kontrol edilir...”
(m.11/2)

⁶⁴ YONGALIK, s. 167.

⁶⁵ R.G. 2014/29083.

Benzer düzenlemeler Doğal Afet Sigortaları Kurumu Çalışma Esasları Yönetmeliği'nin 24.maddesinde yapılmış, ancak kanundan ayrı Yönetmelik 24/3 maddesinde zorunlu sigorta kapsamında olup da kat malikleri kurulu oluşturulmuş binalara ilişkin sigorta yapma ve yenileme zorunluluğu kat malikleri kurul toplantısında hatırlatılacağı düzenlenmiştir.

Doğal Afet Sigortaları Kurumu Çalışma Esasları Yönetmeliği (DASKÇEY) m.24/1 kapsamında, zorunlu deprem sigortası yaptırılması gereken binaların tespitinin DASK tarafından yapılacağı, binaların tespitinde İçişleri Bakanlığı'nın adreslere ilişkin veri tabanı ile mahalli idareler tarafından tutulmakta olan emlak vergisi ve kent bilgi sistemindeki kayıtların esas alınacağı düzenlenmiştir. Yönetmelik ile zorunlu deprem sigortası yaptırılması gerekli olan binaların tespitinin kurum tarafından yapılacağı ancak bunun denetiminin ise tapu işlemleri ile su ve elektrik abonmanlıkları işlemleri esnasında denetleneceği anlaşılmaktadır. Bunların dışında bir denetimin öngörülmediği, sayılan bu işlemler dışında zorunlu deprem sigortasının yapılmasının takibi ve denetimi ile ilgili bir düzenleme olmadığı; ayrıca zorunlu deprem sigortası yaptırılması kurum tarafından tespit edilen binalara ilişkin sigorta yapılmaması halinde DASK'ın sorumluluğuna ilişkin bir düzenlemenin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

Bireylerin konut edinmeleri amacıyla finans kuruluşları yaptıkları kredi sözleşmesinden ayrı bir de 6305 sayılı yasanın m.11/f.2 gereğince zorunlu deprem sigortasının yapılması mecburidir. Aksi halde yasa hükmü gereği tapu müdürlükleri tescil işlemi yapamaz.⁶⁶

DASK açısından zorunlu deprem sigortasının yapılması ve yenilenmesinin denetimi açısından sıkı bir denetim mekanizması öngörülmemiştir. Ancak yine zorunlu olan ve Güvence Hesabı'nın kapsamında kalan sigortaların yapılmasının ve yenilenmesinin takibi için sıkı bir denetim mekanizması öngörülmüştür. Güvence Hesabı kapsamında kalan zorunlu sigortalar için "Zorunlu Sigorta Takip

⁶⁶ Ahmet KALENDER, Konut Kredisi Sözleşmesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s. 157.

Yönetmeliği'nde " zorunlu sigortaların takibine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Bu yönetmelik kapsamında olan zorunlu sigortalara ilişkin poliçelerin düzenlenmesi, sözleşmelerin yapılıp yapılmadığının denetimi, süresi biten sözleşmeler ile bunların yenilenmemesi halinde ortaya çıkacak hukuki sonuçlar düzenlenmiştir. Düzenleme ile yenilenmeyen poliçelerin takibi sağlanarak yenilenmesi sağlanmaya çalışılmış ve bunun içinde hem Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne hem de Güvence Hesabı'na bir yükümlülük getirilmiştir. Yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde Güvence Hesabı'nın hukuki sorumluluğunun olduğu düzenlenmiştir.⁶⁷

2.6. DASK Poliçesi ve İşlevi

Sigorta poliçesi, taraflar arasındaki sigorta ilişkisini ispata yarayan bir belgedir.⁶⁸ Sigortacı, taraflar arasında sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra tarafların belirlemiş olduğu sigorta koşullarını içeren bir poliçe düzenleyerek sigorta ettirene vermekle yükümlüdür.⁶⁹ Sigorta poliçesinde, TTK m.1425'e göre tarafların hak ve borçları ile temerrüde ilişkin hükümleri, genel ve özel şartları içermesi gerektiği ifade edilmiştir.⁷⁰

TTK m.1424'e göre sigortacı, sigorta sözleşmesi ile kendisi ve acentesi tarafından yapılan ve yetkililerce imzalı bir örneğini sözleşme yapılmasından itibaren 24 saat içinde, diğer hallerde ise 15 gün içinde sigorta ettirene vermekle yükümlüdür. Sigorta poliçesinin geç verilmesinden dolayı oluşacak zararlar sigortacının sorumluluğundadır.⁷¹

DASK poliçesi, ZDS Genel Şartlarının C.1 maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta priminin peşin ödenmesi ile DASK poliçesinin düzenlenerek teslim edileceği düzenlenmiştir.

⁶⁷ TEPEDELEN, s. 45.

⁶⁸ KAYIHAN/BAĞCI, s.122.

⁶⁹ Mehmet Sinan CEBE, Uygulamalı Sigorta Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.136; Rayegan KENDER, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 203.

⁷⁰ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 220.

⁷¹ ÇEKER, s. 60.

DASK poliçesinde yer alması gerekli bilgiler belirtilmiştir⁷². Bunlar:

- Sigorta ettirenin adı, soyadı, adresi, telefonu,
- Sigorta ettirenin vergi kimlik numarası,
- Sigorta ettirenin T.C. kimlik numarası (Türk vatandaştan için),
- Sigorta edilecek yapının açık adresi,
- Tapu bilgileri (ada, pafta, parsel, sayfa no),
- Yapının inşa yılı ve yapı tarzı,
- Yapının toplam kat sayısı,
- Yapının mevcut hasar durumu,
- Yapının brüt yüzölçümü (metrekare cinsinden),
- Yapının kullanım şekil ve tarzı.

2.6.1. DASK Poliçesinin Başlangıcı ve Sonu

Sigortanın başlangıç anı sigorta sözleşmesinin kurulduğu anı ifade eder.⁷³ Sigorta sözleşmesi tarafların esaslı noktalarda anlaşması ile kurulur.⁷⁴ Ancak sigorta korumasının başlangıcı primin veya ilk taksitin ödendiği an başlar.⁷⁵

TTK m.1421/1'de mevcut düzenleme ile sigortacının sorumluluğunun kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalar hariç primin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlayacağı düzenlenmiştir.

⁷² <https://dask.gov.tr/tr/police-ornegi>, E.T. 16.09.2023.

⁷³ BOZKURT, s. 127.

⁷⁴ Işıl ULAŞ/İbrahim BEKTAŞ, Ulaş Sigorta Hukuku Birinci Cilt, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023, s. 63, KARA, s. 151.

⁷⁵ BOZKURT, s. 127.

Yargıtay'a göre de sigortacının sorumluluğu, primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlayacağı, sigorta sözleşmesi kurulsun bile primin veya ilk taksitin ödendiği tarihte sorumluluğun başlayacağını hüküm altına almıştır.⁷⁶

Sigortacı, primin tamamının veya ilk taksitin ödenmesi ile rizikoyu üstlenmiş olur.⁷⁷ Ancak bu kuralın istisnaları, kara ve deniz eşya taşıma sigortalarında karşımıza çıkmaktadır. Kara ve deniz eşya taşıma sigortalarında kara ve deniz eşya taşıma işlerine ait sigortalarda sigortacının sorumluluğu sözleşmenin yapıldığı tarihte başlar.⁷⁸

DASK poliçesi hak sahiplerince her yıl yenilenmek zorundadır. Poliçenin yenilenmemesi halinde DASK kapsamında poliçe teminatına ilişkin sorumluluğunun poliçenin bitiş tarihi ile sona ereceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile DASK poliçelerinin yenilenmesi yükümlülüğü hak sahiplerine yüklendikten sonra bunun hak sahiplerince yerine getirilmemesi halinde oluşabilecek sorumluluğu kurumun üstlenmediği açıkça ifade edilmiştir. Bu düzenleme ile DASK'ın zorunlu bir sigorta olmasının yanında kurumun bu sigortanın yapılması ve yenilenmesi konusunda yükümlülük altına girmediği anlaşılmaktadır.

ZDS Genel Şartlarının A.7.maddesinde sigorta sözleşmesinin başlangıcı ve sonu düzenlemesi yer almaktadır. Buna göre zorunlu deprem sigortasının süresi bir yıl olarak düzenlenmektedir. Sigorta teminatları, poliçe içeriğinde başlama ve bitiş tarihlerinde saat ile ilgili özel bir düzenleme yer almamışsa Türkiye saati ile öğlen 12:00'de başlar ve yine öğlen 12:00'de sona erer.

2.6.2. Geçmişe Etkili DASK Sigorta Poliçesi

Geçmişe etkili sigorta sözleşmelerinde, taraflar, sigortacının rizikoyu teminat altına alacağı tarihi, sözleşmenin kurulmasından önceki bir tarihte başlayacak şekilde

⁷⁶ Yargıtay 11. H.D. 26.01.1982 tarih, 1982/74 E. 1982/1125 K., Yargıtay 17. H.D. 2019/6164 Esas 2021/665 K., <http://www.kazanci.com.tr/gunluk/11hd-1982-74.htm> e.t. 18.08.2023.

⁷⁷ ÇEKER, s. 102.

⁷⁸ BOZKURT, s.128.

kararlaştırabilirler.⁷⁹ Rizikonun teminat altına alınma tarihinin, sözleşmenin kurulmasından önceki bir tarihte başlatıldığı sözleşme türü olan geçmişe etkili sigorta sözleşmeleri, TTK'da kendine yer bulmuştur. Buna göre TTK m.1458'e göre, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren olacak şekilde yapılabileceği düzenlenmiştir.

Geçmişe etkili sigorta sözleşmelerinin yapılması sırasında rizikonun gerçekleşmiş olma ihtimali söz konusu olabilmektedir. Bu durumda rizikonun taraflarca gerçekleşip gerçekleşmediğinin bilip bilmedikleri farklı durumlar yaratır.⁸⁰

TTK m.1458'de rizikonun sözleşmesinin kurulduğu zamanda gerçekleşmiş olma ihtimaline dair esaslar getirilmiştir. Buna göre, rizikonun gerçekleştiği veya rizikonun gerçekleşme ihtimali kalmadığı durumlarda, sigortacının sözleşme sorumluluğu bakımından; sözleşmenin kurulduğu anda tarafların riziko hakkındaki bilgisine bakılmaktadır. Sigortacı ve sigorta ettiren ile birlikte sigortalı tarafın da rizikonun gerçekleşme durumunu bilmesi halinde, sözleşme geçersiz olacaktır. Sigorta ettiren ve sigortalının rizikonun gerçekleşme durumunu bilmesi ancak sigortacının bilmemesi halinde ise sigortacı sözleşmeye bağlı olmayacaktır.⁸¹ Sözleşmeyle bağlı olmayan sigortacının, DASK sigorta sözleşmesi kapsamında ödenmesi gereken primin tamamına hak kazanacağı belirtilmek suretiyle sigortacının iyi niyeti korunmuştur.

2.6.3. DASK Poliçesi Kapsamında Sigorta Menfaati Ve Hak Sahibi

Sigorta sözleşmesinin kurulabilmesi için kişinin bir menfaatinin olması gerekmektedir.⁸² Sigortanın konusunu oluşturan bu menfaatin ise parayla ölçülebilir olması şartı getirilmiştir. Sigorta menfaatinin parayla ölçülebilir bir değer olması

⁷⁹ KARA, s. 170; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 209.

⁸⁰ YAZIOĞLU/ÖĞÜZ, s. 100-101.

⁸¹ KARA, s. 171.

⁸² AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 154.

kuralıyla ekonomik değer taşıyan hakların da sigorta ile teminat altına alınması sağlanmıştır.⁸³

Zarar sigortalarında da sigorta sözleşmesine konu edilen sigorta ettirenin veya adına sigorta yapılan hak sahibinin para ile ölçülebilen menfaatidir.⁸⁴ Sigorta konusunun mal yerine menfaat olarak belirlenmesinde ki amaç sadece mal üzerinde ki mülkiyet hakkı sahibi olan kişilerin değil, mal üzerinde para ile ölçülebilir menfaati olan herkesin bu menfaatini sigorta ile teminat altına alınması sağlanmaya çalışılmıştır.⁸⁵ Zorunlu deprem sigortası ile sigorta ettirilen şey mal varlığından meydana gelmesi muhtemel eksilmenin güvence altına alınmasıdır.

DASK poliçelerindeki sigorta menfaati taşınmazda meydana gelebilecek rizikoların tazminidir. DASK poliçesi ile malikin taşınmazına doğal afet nedeniyle gelebilecek zararların tazmin edilmesi amaçlanmaktadır.

Afet Sigortaları Kanunu ile buna bağlı çıkarılan ikincil mevzuatta hak sabinin kimin olduğu ile ilgili açık bir tanım yapılmamıştır. Hak sahipliğine ilişkin 7269 sayılı Kanuna dayanılarak çıkarılan Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkındaki Yönetmelięe⁸⁶ göre hak sahibi, afet nedeniyle taşınmazı zarar gören veya yıkılan tapu malikleri olduğu tanımı yapılmıştır. Deprem nedeniyle taşınmazın yıkılması veya zarar görmesi halinde oluşacak zarar tapu malikinin mal varlığının aktifinde bir azalmaya neden olacaktır. DASK poliçesinde sigortalanan menfaat taşınmazda oluşan para ile ölçülebilir zararın tazminidir. Dolayısı ile taşınmazda oluşabilecek zararın tazminatını almadaki hak sahibi tapu malikidir.

⁸³ YONGALIK, s. 160.

⁸⁴ ULAŞ/BEKTAŞ, s. 47.

⁸⁵ KAYIHAN/BAĞCI, s.66.

⁸⁶ R.G. 1968-12988.

2.7. DASK Poliçesinde Tarafların Hak ve Borçları

DASK sigorta sözleşmesi, her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.⁸⁷ DASK sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğundan her iki tarafın da karşılıklı olarak yükümlülükleri söz konusudur.

TTK 'ya göre sigorta sözleşmesinde sigortacının, rizikoyu taşıma (TTK. m.1421), sigorta ettirene sigorta poliçesini verme yükümlülüğü (TTK. m.1424), rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle oluşacak giderleri ödeme yükümlülüğü (TTK. m.1426), rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta tazminatı veya bedelini ödeme yükümlülüğü (TTK. m.1427) ile aydınlatma yükümlülüğü (TTK. m.1423) vardır.

Sigorta ettirenin ise TTK'ya göre prim ödeme yükümlülüğü (TTK. m.1430), beyan yükümlülüğü (TTK. m.1435 vd.), bilgi verme ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme yükümlülüğü (TTK. m.1447), sigortalanan şeyi koruma yükümlülüğü (TTK. m.1448), sigortacının sigortalanan şeyde inceleme yapmasına izin verme yükümlülüğü (TTK. m.1469) ile zarar gören mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama yükümlülüğü (TTK. m.1471) vardır.

2.7.1. DASK Poliçesi Kapsamında Sigortacı ve Borçları

2.7.1.1. Rizikoyu Taşıma Borcu

Riziko, sigorta sözleşmelerinin temel unsurlarından olup sigortacının asli edim yükümüdür.⁸⁸ İleride zarar verme özelliği olan olayların gerçekleşme olasılığına riziko denir.⁸⁹ Riziko ileride gerçekleşmesi muhtemel olup da fakat gerçekleşip

⁸⁷ KENDER, s. 332.

⁸⁸ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 204; ÇEKER, s. 76.

⁸⁹ KARA, s. 198.

gerçekleşmeyeceği önceden bilinmeyen durumlar için sigortacının ödeme yükümlülüğünün ortaya çıkmasına neden olan olaylardır.

TTK m.1458'e göre, kural olarak sigorta sözleşmelerinin kurulduğu anda gerçekleşmiş ya da gerçekleşme ihtimali ortadan kalkmış rizikolar için sigorta yapılamaz. Sigorta ettiren, sigortalı ve sigortacı sözleşmenin yapıldığı sırada rizikonun gerçekleştiğini ya da gerçekleşme ihtimalinin olmadığını bilmiyorsa sözleşme geçerlidir. Ancak sigorta ettiren ve sigortalı sözleşmenin yapıldığı sırada rizikonun gerçekleştiğini ya da gerçekleşme ihtimalinin artık mümkün olmadığını biliyorsa ve sigortacı bu durumu bilmiyorsa bu durumlarda artık sigortacı sözleşme ile bağlı değildir.⁹⁰

Sigorta sözleşmelerinde sigorta konusu menfaatin zarara uğramasına neden olabilecek çok sayıda ve çeşitli rizikolar söz konusudur. Bunların saptanması ve belirlenmesi son derece önemlidir.⁹¹ Sigortalının maruz kalabileceği tüm rizikoların teminat altına alınması mümkün değildir.⁹² Bu nedenle sigortalanan rizikonun öncelikle türünün belirlenmesi sonrasında zaman ve yeri itibarıyla belirlenmesi ve böylece de sigortalanan teminatın sınırlandırılması mecburidir.

TTK m.1404 gereğince rizikonun ahlaka kamu düzenine, kişi haklarına ve kanunun emrettiği hükümlerine aykırı olmaması gerekmektedir. Bu tür fiillerden doğabilecek zararın teminat altına almak amacıyla sigorta sözleşmesi yapılamaz.⁹³

TTK 1421.maddesine göre sigortacının, sigorta sözleşmesinden doğan en temel borcu rizikoyu taşıma borcudur. Riziko, ileride gerçekleşme ihtimali olan olaylar olarak tanımlanabilir. Kasıt ve hile ile gerçekleşen olaylar riziko olarak kabul edilemez.

⁹⁰ KENDER, s. 333-334.

⁹¹ BOZKURT, s. 172.

⁹² ÇEKER, s. 76.

⁹³ BOZKURT, s. 55.

Sigortalının sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesi halinde de doğan zarardan sigortacı sorumlu tutulamaz⁹⁴

Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü sözleşme ile öngörülen süre ile sınırlıdır.⁹⁵ Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü aksine bir sözleşme yoksa primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlar. Ancak bu durumun istinasının kara veya deniz taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigortacının sorumluluğunun sözleşmenin yapılması başlayacağı düzenlenmiştir.⁹⁶

DASK'ın yetkilendirdiği aracı sigorta kuruluşları DASK adına hareket ederek DASK'ın nam ve hesabına zorunlu deprem sigorta poliçesi düzenlemekte ve prim tahsili yaptığından rizikoyu taşıma borcu DASK'ın üzerindedir.⁹⁷

2.7.1.2. Aydınlatma Yükümlülüğü

Aydınlatma yükümlülüğü TTK m.1423'te düzenlenmiştir. Sigortacı ve acentenin, sigorta sözleşmesi kurmak isteyen kişilerin sözleşmenin kurulmasından öncesi ve sözleşmenin devamı süresince sözleşmeye konu teminatları ve diğer özellikleri hakkında bilgilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁹⁸

Aydınlatma yükümlülüğü ile sigortacı veya onun adına hareket eden acente, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresini de tanımak koşuluyla, yapılacak sigorta sözleşmesi türüne ilişkin gerekli tüm bilgileri, sigortalının

⁹⁴ Hasan Murat GÜÇLÜ/Ömer Faruk SELEŞ/İbrahim KAYHAN, Sigorta Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 111-112.

⁹⁵ KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 192.

⁹⁶ ÇEKER, s. 77.

⁹⁷ SÜZEL/CÖMERT/IŞIKLAR, s. 4.

⁹⁸ Kübra YETİŞ ŞAMLI, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK. m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, cilt: 22 sayı:3, 2016, s. 2986-2988, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/373483#:~:text=TTK%20m.%201423%20F1',ile%20s%C3%B6zle%C5%9Fmenin%20kurulmas%C4%B1%20aras%C4%B1ndaki%20d%C3%B6nemdir.,E.T. 10.10.2023.>

sözleşmeden doğacak haklarını, sözleşmede yer alan özel hükümleri, sözleşme süresince bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirmesidir.⁹⁹

Aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin SK'nın m.13 uyarınca Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik¹⁰⁰(SSBİY) çıkarılmıştır. Bahse konu yönetmeliğe göre sözleşme öncesi sigortacı veya acentesi, sigorta ettirene bilgilendirme metninden oluşan belgeyi iki nüsha olacak şekilde kaşeyip imzaladıktan sonra sözleşmeye taraf olacak kişiye imza karşılığında vermekle yükümlüdür. Verilen belgede sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgileri, sözleşmeye ilişkin genel uyarılar, verilen teminatlar ile bunların istisnaları, ek kloz gerektiren kıymetler, rizikolar, özel hükümler ile kloz bilgileri, tazminat ve ödeme koşulları ile şikâyet ve bilgi taleplerine ilişkin bilgiler yer alır.¹⁰¹

Aydınlatma yükümlülüğü hukuki niteliği itibarıyla yükümlülük ve külfet kavramları ile yakın ilişkilidir.

Yükümlülük hukuk düzeni tarafından belirlenen ve bireylerin uymak mecburiyetinde olduğu emirler olarak tanımlanabilir bu yükümlülük ile bireyler belli davranışları yapma ya da yapmama mecburiyeti içine girerler. Yükümlülük ve külfet ayrı kavramlardır. Bu iki kavramı ayıran en temel özellik yükümlülüğün bağımsız olması, yani asıl borca bağlı olmamasıdır. Bu nedenle yükümlülük, yerine getirilmediğinde dava edilerek yerine getirilmesi istenebileceği gibi tazminata da konu olabilmektedir. Yükümlülüğün önemli ikinci özelliği ise sözleşme ilişkisinin tipini belirleyici oluşudur. Yani taraflar sözleşme serbestisi kapsamında yapacakları sözleşmeye yeni yükümlülükler belirleyebileceği gibi başka sözleşmelere has olan yükümlülükleri de kendi sözleşmelerine uygulayabilecekleri ifade edilebilir.¹⁰²

⁹⁹ ULAŞ/BEKTAŞ, s. 65; BOZKURT, s. 180-181.

¹⁰⁰ R.G. 2020/31039.

¹⁰¹ ULAŞ/BEKTAŞ, s. 66.

¹⁰² Senem GÖKYAR ÇINAR, Sigorta Hukukunda Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 6-7.

Külfet ise bir kişinin diğeri bir kişi karşısındaki davranışıdır. Bu davranışın yerine getirilmemesi halinde yükümlü kişinin hakkı kazanamaması ya da hakkı kaybetmesi söz konusu olmamaktadır.¹⁰³

Külfet tek başına talep ve dava edilememekle birlikte zarara sebep olması halinde tazminata da konu edilememektedir.¹⁰⁴ Ancak yükümlülük bunun tam tersi olacak şekilde tek başına davaya konu olabileceği gibi zarara sebep olunması halinde ise tazminata konu edilebilmektedir. Aydınlatma kavramının, hukuki nitelendirme açısından bir yükümlülük olduğu görülmektedir.¹⁰⁵

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 30.11.2021 tarih ve 2021/5515 E. 2021/6713 K. sayılı kararında:

“...makine kırılması sigortası nedeni ile talep edilen riziko bedelinin tahsili istemine ilişkindir. 6102 sayılı TTK'nın ilgili maddesi hükmü uyarınca sigortacının sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce sigortalıyı aydınlatma yükümlülüğü bulunduğu gibi sözleşmenin devamı sırasında da önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklamak durumundadır. Sigortacının sigorta sözleşmesinin devamı sırasındaki aydınlatma yükümünü yerine getirdiği sigortacı tarafından ispatlanmaksızın, mevcut kullanım koşullarında araçta meydana gelen hasarın sigorta sözleşmesi kapsamında olduğunun kabulü gerekirken hasardan kısa bir süre önce davaya konu araçlar yönünden resmi sertifikasyon programı başlatıldığı ve hasara yol açan operatörün bu tür bir sertifikasının bulunmadığı gerekçesiyle ve hatalı değerlendirmeyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış ve hükmün bu nedenle temyiz eden davacı yararına bozulması gerekmiştir...”¹⁰⁶

¹⁰³ GÖKYAR ÇINAR, s. 7.

¹⁰⁴ Fikret EREN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2019, s. 45.

¹⁰⁵ GÖKYAR ÇINAR, s. 8.

¹⁰⁶ Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı, E.T. 03/08/2023.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün, sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişilere karşı yazılı olarak yapılması gerekmektedir.¹⁰⁷ Aydınlatma yükümlülüğü sözleşmenin kurulmasından önce başlar ve sözleşmenin geçerli olduğu süre içinde de devam eder. Aydınlatmaya yükümlülüğü kapsamında sigortacı, sigorta ettirene, ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak ve yapılmış olan sigortacılık sözleşmesinin özellikleri anlatmak, sözleşmeye konu teminat ile sigortanın işleyişi ile her türlü bilgiyi yazılı olarak yerine getirmekle yükümlüdür.¹⁰⁸ Sigortacı, yanıltıcı her türlü hal ve davranıştan kaçınmak zorundadır. Sigortacının, bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında sadece bilgilendirme formunu imzalatması veya sorulara cevap vermek şeklindeki davranışları ile aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiği kabul edilemez.¹⁰⁹

Aydınlatma yükümlülüğünün sigortacı tarafından ihlal edilmesi halinde bu konuya ilişkin SSBİY'nin 7.maddesinde düzenleme söz konusudur. Bilgilendirme formu, gereği gibi teslim edilmemiş veya bilgilendirme formunda yer alan bilgilerin gerçeğe aykırı olması yada gerçeğe aykırı olacak şekilde düzenlenmiş olması hali ile herhangi bir davranışın sigorta ettirenin iradesine etki edecek şekilde söz konusu olan durumlarda sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilecektir.¹¹⁰

TTK m.1423/2'e göre, aydınlatma açıklamasının yapılmaması halinde "*sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemiş olması halinde*"ki itiraz kelimesinin ne anlama geleceği konusunda doktrinde fikir birliği yoktur. İtiraz kelimesinden fesih mi cayma mı anlaşılması konusunda doktrinde çeşitli görüşler vardır. Bunun fesih olarak anlaşılması halinde ileriye dönük olacağı, cayma olması halinde geriye etkili olacağı tartışması vardır. Doktrindeki tartışma bir yana aydınlatma yükümlülüğünün DASK sigorta sözleşmesi kurulurken hiç veya gereği gibi yerine

¹⁰⁷ KARA, s. 206.

¹⁰⁸ KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 208.

¹⁰⁹ ÇEKER, s. 81.

¹¹⁰ KAYIHAN/GÜNERGÖK, s.210-211; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 219.

getirilmemesi halinde sigorta ettirenin uğradığı zararları sigortacının tazmin etmesi gerekmektedir.¹¹¹

2.7.1.3. Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra sigortacının veya acentenin ilk yükümlülüğü sigorta poliçesi vermektir. Bu durum TTK 1424/1.maddesinde düzenlenmiştir. Bahse konu maddeye göre sigortacı, sözleşme doğrudan kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa sözleşme tarihinden itibaren 24 saat içinde, diğer hallerde ise 15 gün içinde yetkililerce imzalanmış bir poliçe örneğini sigorta ettirene vermek ile yükümlüdür. Sigorta poliçesi sigorta ettirene verilirken sigorta poliçesinin sigortacı tarafından imzalı olması gerekmektedir.¹¹²

Sigorta poliçesinin sigortacı tarafından sigorta ettirene verilmediği hallerde sigorta ettirenin bir zararının doğması halinde sigortacı bunu tazmin etmekle yükümlüdür.¹¹³

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 2014/7869 Esas 2014/7121 Karar sayılı kararında¹¹⁴, poliçenin ilk taksitinin veya tamamının ödenmesi ile sorumluluğun başladığını, sigortacının TTK m.1424 uyarınca poliçenin yirmi dört saat içinde düzenlenerek verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Buna göre, tazminatın ödenebilmesi için, riziko gerçekleşme anının poliçe düzenlenmesinden önce mi yoksa sonra mı olduğu önem arz etmektedir. Sigorta poliçesinin rizikonun gerçekleşmesinden hemen önce dahi düzenlenmiş olması oluşan zararın tazmini için yeterli olduğu kabul edilmektedir.

2.7.1.4. Gider ve Tazminat Ödeme Borcu

Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi ile tazminat ödeyeceğinden ödeme kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılacak masrafları karşılamak ile yükümlüdür. Buna ilişkin

¹¹¹ KARA, s. 207-215.

¹¹² BOZKURT, s.173-174.

¹¹³ ÇEKER, s. 84.

¹¹⁴ Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı, E.T. 02/08/2023.

TTK m.1426'da sigortacıya giderleri ödeme borcu yüklenmiştir. Sigortacı, sigortalı lehtar veya sigorta ettiren tarafından rizikoya ilişkin tazminatın belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri faydasız olsalar bile karşılamakla yükümlüdür.¹¹⁵ Burada karşılanacak masrafların iyi niyet kapsamında makul masraflar olması gerektiği özellikle belirtmek gerekir.

Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesi halinde uğranılan zararın sigortacı tarafından ödenmesi, rizikonun gerçekleştiğinin öğrenilmesi ile bunun sigortacıya ihbar borcunun doğduğu tarihte başlar.¹¹⁶

Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta bedelinin veya tazminatının ödenmesi gerekmektedir.¹¹⁷ Sigorta tazminatının ödenmesi bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir bunlar ise; rizikonun gerçekleşmesi, sigortaya konu menfaatin rizikonun gerçekleşmesi neticesinde zarar görmüş olması, zararın rizikonun gerçekleşme zamanının sigorta süresi içerisinde olması ve sigorta ettirenin de sözleşmeden kaynaklı bütün yükümlülüklerini yerine getirmiş olması gerekmektedir. Bu hususların bir araya gelmesi halinde sigortacı artık sigorta tazminatını ödemekle yükümlüdür.¹¹⁸

ZDS Genel Şartlarının B.4.maddesinde tazminat hesabı yapıldıktan sonra poliçe limiti içinde kalmak koşuluyla tazminatı en geç bir ay içinde hak sahiplerine ödeneceği düzenlenmiştir. DASK'ın önerisiyle Hazine ve Maliye Bakanlığınca depremin ardından hak sahiplerine avans ödemesi yapılabileceği de düzenlenmiştir.¹¹⁹

ZDS Genel Şartlarının B.4/1.maddesinde DASK'ın poliçede yazılı sigorta bedelini aşmamak koşulu ile afet nedeniyle taşınmazı zarar gören hak sahiplerine ödeme

¹¹⁵ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 214.

¹¹⁶ KARA, s. 227.

¹¹⁷ Aslıhan Sevinç KUYUCU, Sigorta Hukuku Sempozyumları, S. Ünan/E. Yazıcıoğlu (eds.), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 31.

¹¹⁸ ÇEKER, s.85-86.

¹¹⁹ SÜZEL/CÖMERT/IŞIKLAR, s. 9.

yapmak zorunda olduğu ifade edilmiştir. Nitekim 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli depremde DASK ön ödeme yapmıştır.¹²⁰

2.7.2. Sigorta Ettiren ve Borçları

Sigorta ettiren, belli rizikolara karşı ister kendi adına isterse başkası adına sigorta sözleşmesi yapan taraftır. Sigorta ettiren, parasal değeri olan bir menfaatini zarara uğratabilecek bir tehlikenin gerçekleşmesi ihtimaline karşı bunun tazmin edilmesini teminat altına alarak belirlenen bedeli ödeyen ve sözleşmeyi sigortacıyla yapan taraftır. Sigorta ettiren, gerçek veya tüzel kişi olabilir TTK m.1430 gereğince sözleşmeden doğan prim ödeme borcu sigorta ettirene aittir. Sigorta ettiren, sözleşme ile kendi menfaatini veya üçüncü bir şahsın menfaatini sigorta ettirebilir.¹²¹

2.7.2.1. Prim Ödeme Borcu

Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesi gereğince prim ödemesi ile rizikoyu sigortacıya devreder. Sigortacılık alanında sigorta ettirenin bu ödemesine sigorta ücreti adı verilmektedir.¹²²

Sigorta sözleşmesi kapsamında sigorta ettirene yüklenen en önemli borç, sigorta primini ödeme borcudur. Prim ödeme borcu, sigortacının poliçede belirlenen rizikoyu üstlenmesinin karşılığını ifade eder.¹²³ Prim ödemesine ilişkin TTK m. 1430/1’de, sigorta ettirenin sözleşme ile belirlenen primi ödemekle yükümlü olduğu, priminde aksine bir sözleşme yoksa peşin ödeneceği düzenlenmiştir.

TTK’nın 1431.maddesinde borcun ne zaman muaccel olacağı da ayrıca düzenlenmiştir. Sigorta priminin tamamının taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksit sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerektiği

¹²⁰https://dask.gov.tr/upload/basin_bultenleri/Avans%20%C3%96deme%20B%C3%BClten_270223.pdf, E.T. 01.10.2023.

¹²¹ Çeker, s. 63.

¹²² KENDER, s. 271.

¹²³ BOZKURT, s. 185; KARA, s. 240-241.

düzenlenmiştir.¹²⁴ Maddede primin ödeneceği anın kural olarak sözleşmenin kurulduğu ve poliçenin teslimi karşılığında yapılması gerektiği ifade edilmiştir. İlk taksitin ödenmesinden sonra rizikonun gerçekleşmiş olması halinde geri kalan taksitler muaccel olur.¹²⁵

Sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için primin tamamının veya ilk taksitini ödenmesi gerekir. Ancak bu kuralın istisnası kara ve deniz eşya taşıma sigorta sözleşmeleridir. Kural olarak sigorta primlerinin nakden ödeneceği düzenlenmiştir. Ancak bu kural esnetilerek primin ilk taksiti dışında kalan taksitlerin sigortacının kabul etmesi halinde kambiyo senedi verilebileceği kabul edilmiştir. Primin yabancı para ile ödenebileceği de belirlenebilir. Bu durumda primin muaccel olduğu tarihteki kurun karşılığı olan Türk Lirası ile ödenir. Primin ödenme zamanına ilişkin TTK m.1431'deki düzenlemeye göre primin tamamının taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitin sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir. Poliçenin teslimi ile primin tamamının veya ilk taksitinin ödendiği kabul edilir.¹²⁶

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi'nin 08.11.2018 tarihli 2018/438 Esas 2018/1272 sayılı kararında:

“Somut olayda, davacı şirket tarafından poliçelerin sigorta ettiren davalıya teslim edildiği ihtilafsız olmasına göre, bu durumda prim tahsil edilmeden poliçelerin teslim edildiğini ve poliçe priminin ödenip ödenmediğini araştırmaya gerek bulunmamaktadır (Yargıtay 11 HD, 12.05.2003 tarih, 2002/12420 Esas-2013/4752 K. sayılı ilamı). Kaldı ki, davacı şirketin davalı firma ile yaptığı mail yazışmalarında dava dışı ... Hiz. Ltd. Şti.'nden primleri tahsil edemediklerini, bu şirket aleyhine dava

¹²⁴ KENDER, s. 275.

¹²⁵ ÇEKER, s. 67.

¹²⁶ YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 142.

açılacağını belirtmiş olduğu gözetildiğinde, davacının yerinde olmayan bütün istinaf sebeplerinin reddi gerekmiştir.”¹²⁷

ZDS Genel Şartlar C-1 maddesi uyarınca primin ödeme şekli DASK açısından sadece peşin şekilde mümkündür. Ancak primin peşin ödenmesi ile ilgili DASK’a yansıtılmamak koşuluyla prim tutarının kredi kartı ile veya başka şekilde taksitlendirilmesi mümkündür. DASK sigorta poliçesi priminin her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu da belirtilmiştir. DASK’ın sorumluluğunun başlaması için primin ödenmiş olması şartı vardır.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 2015/11063 E. 2018/593 K. sayılı kararında deprem sigortasından kaynaklanan tazminat istemine ilişkin tazminatlarda taşınmazın mesken niteliğinde olması halinde 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu’nun m.3/2 göre her türlü vergi ve resim ve harçtan muaf olduğunu hükme bağlamıştır.¹²⁸

DASK sigorta sözleşmesinin primin ödenmesiyle sorumluluğun başlayacağı ZDS m.C.1’de belirtilmiştir.

2.7.2.2. Beyan Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü TTK 1435 ila 1446 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü sigortacının sözleşmenin konusunu belirleme ile hangi rizikolara karşı teminat verileceğinin belirlenmesi açısından önemlidir. Beyan yükümlülüğü aynı zamanda ödenecek primin de belirlenmesinde son derece önemlidir.¹²⁹

Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesi yapılırken sözleşme esnasında bildiği veya kendisinden bilmesi beklenebilecek bütün önemli bilgi ve hususları sigortacıya

¹²⁷ <https://emsal.uyap.gov.tr/index>, E.T.15.09.2023.

¹²⁸ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2015-11063-k-2018-593-t-5-2-2018>, E.T. 25.09.2023.

¹²⁹ KARA, s. 248; BOZKURT, s. 203.

bildirmekle yükümlüdür.¹³⁰ Bu durum TTK m.1435'te sigorta ettirene sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken önemli hususları bildirmesi gerektiği, sözleşmenin değişik şartlarda yapılmasına etki edecek nitelikte ki bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar önemli kabul edilir. Madde de özellikle “önemli hususlardan” bahsetmektedir. Beyan yükümlülüğüne aykırı olarak bildirilmeyen veya eksik olarak bildirilen hususların önemli olması gerektiği vurgulanmıştır. Burada “önemli husus” olarak ifade edilen, sözleşmenin hiç ya da daha ağır koşullarda yapılmasına neden olan durumların kastedildiği anlaşılmaktadır.¹³¹

Yargıtay 17.Hukuk Dairesi 2015/16086 esas ve 2018/4964 karar sayılı T.14.05.2018 sayılı kararında: Dava dosyasında davaya konu taşınmazın zorunlu deprem sigortası ile sigortalandığı il AFAD müdürlüğü tarafından tanzim edilen rapora göre de orta hasarlı olduğu ancak Valiliği AFAD müdürlüğü tarafından verilen başka bir raporda ise bahse konu konutun ağır hasarlı olduğunun belirtildiği ifade edilmiştir. Dosya da AFAD'ın verdiği orta hasar raporunu mevcut olduğu davacı tarafın binanın hasarlı olduğunu gizleyerek poliçe düzenlenmiş olduğundan bahisle davanın reddi gerektiği yönünde kararı onamıştır.¹³²

Sigorta ettiren tarafından sigortacıya önemli bir husus hakkında yanlış bilgi vermesi veya hiç bilgilendirme yapılmamış olması halinde sigortacı sigorta sözleşmesinden cayabileceği gibi prim farkı da isteyebilir.¹³³

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü sigorta sözleşmesinin taraflar arasında sürekli bir ilişki yaratmasından dolayı son derece önemlidir. Sigorta ettirenin, sigortacıya karşı beyan yükümlülüğü üç aşamadan oluşur. Bincisi sigorta sözleşmesi kurulurken söz

¹³⁰ KENDER, s. 296-297.

¹³¹ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 190.

¹³² <https://www.yargitaykararlari.com.tr/ictihatdetay-19871-17hukukdaireesi-Yargitay-17-Hukuk-Dairesi-2015-16086-Esas-2018-4964-Karar-Sayili-Ilami.html>, E.T. 30.09.2023.

¹³³ KARA, s. 249.

konusu olan aşama, ikincisi sözleşme süresince, üçüncüsü ise riziko gerçekleştikten sonraki aşamadır.¹³⁴

2.7.2.2.1. Sözleşme Yapılırken

Sigorta sözleşmesi kurulurken taraflar birbirlerine sözleşmenin akdedilmesine etki edecek mahiyetteki hususları bildirmekle yükümlüdür.¹³⁵ Taraflar arasındaki sigorta sözleşmesi ve ihbar yükümlülüğünün temeli sözleşme öncesi güven ilkesine dayanır.¹³⁶ Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gerektiği kabul edilen önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen eksik, yanlış veya gerçeğe aykırı beyanlarla sözleşme yapılması halinde sigortacı sözleşmeden cayabileceği gibi prim farkı da isteyebilir.¹³⁷

Yargıtay 4. HD'nin 02.06.2021 tarihli 2021/14901 E. ve 2021/2250 K. sayılı kararında:

“Davacının bildirilmeyen rahatsızlıkları ile davaya konu tedavi ile arasında illiyet bağının olup olmadığının kesin olarak belirlenmesi bakımından, davalı ... şirketinden tedavi giderlerine ilişkin talep dosyanın tamamı ve davacının tüm tedavi evraklarının ilgili hastanelerden getirtilmesinden sonra, ATK'dan iddia ve itirazları karşılayan denetime elverişli, ayrıntılı, gerekçeli bir heyet raporu alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.”¹³⁸

Sigortacıya sözleşme kurulurken bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar nedeniyle sözleşmenin yapılmasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek

¹³⁴ ÇEKER, s.110.

¹³⁵ KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 227.

¹³⁶ KARA, s. 250.

¹³⁷ BOZKURT, s. 206.

¹³⁸ <https://www.ictihatlar.com.tr/ictihatdetay-1952-4hukukdairesi-Yargitay-4-Hukuk-Dairesi-2021-14901-Esas-2021-2250-Karar-Sayili-IIami.html>, E.T. 15.09.2023.

nitelikte beyanların önemli olduğu kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır. Sigorta sözleşmesinin konusunu etkileyecek tüm hususlar beyan yükümlülüğü kapsamındadır.¹³⁹

TTK m.1436'da sigorta sözleşmesinin kurulması aşamasında sigortacı tarafından sigorta ettirene cevaplaması için sorular içeren bir liste vermesi halinde sigorta ettirenin bu listeye kötü niyet hali hariç olmak üzere sorulan sorular dışında kalan hususlara ilişkin bir bilgi verme sorumluluğu kalmamaktadır. Sigortacının vermiş olduğu liste dışında öğrenmek istediği başkaca sorular var ise bunları yazılı sormak koşuluyla sorabileceği ve sigorta ettirenin de bunları cevaplaması gerektiği kanunen kabul edilmiştir.¹⁴⁰

Zorunlu deprem sigorta poliçesi kurulurken ZDS Genel Şartları'nın C.2.maddesinde benzer bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre DASK sözleşmesi yapılırken, sigorta ettirenin vermiş olduğu beyanlar üzerine hazırlanacağı belirtilmiştir. Sigorta ettiren tarafından, poliçesi düzenlenecek taşınmazın yüz ölçümü, geçmiş depremlerde ki hasar durumu ve taşınmazın adresi ile ilgili gerçeğe aykırı beyan verilmesi halinde sigortacıya bir takım haklar tanınmıştır. Bu haklar;

Sigorta ettirenin, sözleşme düzenlenirken gerçeğe aykırı olan veya eksik beyanları nedeniyle sözleşmenin sigortacı açısından daha ağır koşullarda yapılması neticesi doğurması halinde sigortacı, durumu öğrendiği tarihten başlayarak on beş gün içinde sigorta ettirenden prim farkı talep edebilir.

Sigorta ettirenin gerçeğe aykırı beyanının, depremin meydana gelmesinden sonra öğrenilmesi halinde ödenecek tazminatın, ödemesi alınmış olan prim ile alınması gereken prim arasındaki orana göre ödeneceği düzenlenmiştir.

Sigorta ettirenin sigortalayacağı binanın orta hasarlı ya da ağır hasarlı olduğu hallerde sigorta ettirenin hasar durumunu bilerek (kasıtlı olarak) beyan etmediğinin

¹³⁹ YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 128.

¹⁴⁰ BOZKURT, s. 205.

anlaşılması halinde riziko gerçekleşse bile DASK, tazminat ödemekten kaçınarak sözleşmeden cayabileceği ve prime hak kazanacağı düzenlenmiştir. Özellikle belirtmek gerekir ki beyan edilmesi gereken hususun önemli olması halinde yani “orta veya daha ağır hasarlı” olması hususu söz konusu olduğunda sigortacıya sözleşmeden tazminat ödemenden cayma hakkı tanınmış ve beyan yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle de sigortacının prime hak kazanacağı belirtilmiştir.

2.7.2.2.2 Sözleşme Süresince

Sözleşme süresi içerisinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün devam ettiği kabul edilmektedir. Sözleşmenin yapılmasından sonra sigorta ettirenin kural olarak rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştıracak davranış ve işlemlerden kaçınması gerekmektedir. Sigorta ettirenin bilgisi ve işlemleri dışında rizikoyu ağırlaştıran sebeplerin meydana gelmesi halinde sigorta ettirenin bu hususları öğrendiği tarihten itibaren on gün içinde durumu sigortacıya bildirmesi gerekmektedir.¹⁴¹ Sözleşme süresince sigorta ettiren tarafından rizikonun gerçekleşmesine etki edecek davranış ve işlemler yapılması halinde tazminat veya bedel miktarında indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar.¹⁴²

Yargıtay 17. H.D.’nin 20.01.2014 tarihli 2013/21178 E. ve 2014/609 K. sayılı kararında:

“...O halde, sigortalı sürücünün 1. olaydan sonra, kontağı kapatmayıp motoru çalıştırmaya devam ederek hasarı ağırlaştırıp ağırlaştırmadığı hususunun etraflıca tartışılıp irdelenmesi gerektiği açık olup, mahkemece, ilk hasardan sonra sürücü tarafından zararı önlemeye yarayacak tedbirlerin alınıp alınmadığı ve hasarın arttırılmasına sebebiyet verilip verilmediği, ilk çarpma nedeniyle meydana gelen hasar miktarı ile aracın çalıştırmaya

¹⁴¹ ÇEKER, s.116; BOZKURT s. 216.

¹⁴² KARA, s. 259.

devam edilmesi sebebiyle meydana gelen (arttırılan) hasar miktarının yukarıda açıklanan ilkelere göre tartışılması, gerektiğinde aynı bilirkişiden ek rapor alınması ve davalı tarafından yapılan ödeme miktarı da göz önünde bulundurularak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, davanın esası yönünden eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması da isabetli değildir...”¹⁴³

2.7.2.2.3. Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği andan itibaren gecikmeksizin durumu sigortacıya bildirir. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinden sonra beyan yükümlülüğü yanında zararı önleme ve azaltmaya yönelik tedbirleri alması da gerekmektedir.¹⁴⁴ Sigorta ettiren tarafından rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim hiç yapılmaması veya geç yapılması halinde bu durumun ödenecek tazminatta veya bedelde bir artışa neden olması halinde kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilebilmektedir. Ancak sigortacının, rizikonun gerçekleştiğini daha önceden öğrendiğinin, sigorta ettiren tarafından ispat edilmesi halinde artık tazminattan ve bedelden indirim yoluna gidilemez.¹⁴⁵ Sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olması halinde bildirim yükümlülüğünün sigorta yaptıranın yanı sıra sigortalıyı da kapsadığı kabul edilmektedir.

ZDS Genel Şartlarınının B.1. maddesinde, teminat kapsamındaki rizikonun gerçekleşmesi durumunda, sigorta ettiren veya sigortalının yükümlülükleri düzenlenmiştir. Buna göre, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta ettiren veya sigortalı, rizikonun gerçekleştiğini öğrenmiş olduğu tarihten itibaren en geç on beş iş günü içinde durumu DASK’a veya kurum adına sözleşme yapma yetkisine sahip sigorta şirketine bildirmelidir.¹⁴⁶

¹⁴³ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 16.08.2023.

¹⁴⁴ KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 245.

¹⁴⁵ ÇEKER, s. 119.

¹⁴⁶ SÜZEL/CÖMERT/IŞIKLAR, s. 7.

2.7.2.3. Bilgi Verme ve Araştırılmasına İzin Verme

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca sigortacının istemi üzerine tazminatın kapsamının belirlenmesi açısından gerekli bilgi ve belgeleri sigortacıya makul süre içerisinde vermekle yükümlüdür. Ayrıca sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle yükümlüdür. Sigorta sözleşmesi açısından, sigortacının sorumluluğunun doğru olmadığı, doğruysa kapsam ve sınırının belirlenmesi açısından bu bilgi ve belgelerin sigortacıya ulaştırılması ve yerinde inceleme yapılmasına izin verilmesi önemlidir.¹⁴⁷

TTK m.1447/2'ye göre, bu yükümlülüğün ihlal edilmesi halinde ödenecek tutar artarsa kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılabileceği düzenlenmiştir. Ancak indirim yapılabilmesi için oluşan artış ile kusur arasında bir illiyet bağının olması gerekmektedir.¹⁴⁸

Yargıtay 17. H.D.'nin 18.01.2016 tarihli 2015/9815 E. ve 2016/481 K. sayılı kararında:

“Bildirim ve hasarın tespiti için incelemeye izin verme yükümlülüklerini ihlalin tek başına tazminatta indirime neden olmayacağı, bu ihlal nedeniyle zararın sigortacı aleyhine artmasının da gerekeceği, ihlal ile zararın artışı arasında illiyet bulunması halinde kusur oranında tazminatta indirim yapılabileceği, ... tarihli heyet raporu ile davalı sigortacı bakımından zararı artırıcı kabul edilebilecek iki parçanın orijinali yerine çıkma parça kullanımı hususu irdelenip bu parçalar için indirimli fiyatlandırma yapılarak hasar miktarının hesaplandığı gözetildiğinde; davacıya ayrıca kusur izafesi ile tazminatta indirime gidilmesi doğru görülmemiş ve hükmün bozulmasını gerektirmiştir.”¹⁴⁹

¹⁴⁷ KARA, s. 262.

¹⁴⁸ KENDER, s. 324-325.

¹⁴⁹ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>. E.T. 20.08.2023.

ZDS Genel Şartlarının B.1. maddesinde rizikonun gerçekleşmesinden sonra DASK'ın istediği üzerine gerekli belgeleri vermek, tahmini hasar miktarını belirten yazılı bildirimde bulunmak ve başkaca deprem teminatı olan sigorta sözleşmesi varsa bunu DASK'a bildirmekle yükümlü kılınmıştır.

2.7.2.4. Koruma Önlemleri Alma ve Değişiklik Yapma Yasağı

Sigorta ettiren, rizikonun meydana gelmesinden sonra zararın artmasına engel olmak ve sigortacının üçüncü kişilere karşı olan rücu haklarını korumak adına gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi ve gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda da zararı en aza indirmek için gerekli önlemleri alması gerekmektedir.¹⁵⁰

Sigorta ettirenin, koruma önlemleri alırken bu önlemlerin makul ölçüler içerisinde hareket edilerek alınması gerektiği doktrinde vurgulanmıştır.¹⁵¹ Yani sigorta ettirenin sigorta konusu edilen malı kurtarmak için veya zararı azaltmak için kendisini veya başkalarını tehlikeye atacak hal ve hareketin içinde bulunmaması halidir. Sigorta ettirenin almış olduğu önlemler nedeniyle doğan masraflar faydasız kalmış olsa dahi sigortacı bu giderleri ödenmekle yükümlüdür.

Sigorta ettiren tarafından gerekli koruma önlemlerinin alınmayarak ihlal edilmesi hali TTK m.1448/2. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre sigorta ettirenin kasten hareket ederek yani bilerek ve isteyerek önlem almaması halinde oluşacak zararlarda bir artış olması halinde kusurun ağırlığına göre sigortacının ödeyeceği tazminatta indirim yoluna gidilebilir.¹⁵²

Sigorta sözleşmesine konu edilen malın rizikonun gerçekleşmesinden sonra yerinin değiştirilmemesi veya zararın meydana geldiği yerde değişiklik yapılmaması önemlidir. Rizikonun gerçekleştiği yerde hasarın beyan edildiği gibi gerçekleşip

¹⁵⁰ KARA, s. 227.

¹⁵¹ ÇEKER, s. 121-123.

¹⁵² AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 201.

gerçekleşmediğinin tespit edilip belgelenmesi açısından değişiklik yapılmaması yasağı öngörülmüştür. Bu kuralın iki tane istisnası vardır. Birincisi değişikliğin sigortacı onayı ile yapılmış olması; ikincisi değişikliğin zararı azaltma amacıyla yapılmış olması halinde sigortacının ödeyeceği tazminat yükümlülüğü ortadan kalkmaz.¹⁵³

2.8. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları

2.8.1. Genel Olarak

Kanunen yapılması zorunlu olan zorunlu deprem sigortası bu türdeki en önemli sigorta türüdür. Zorunlu deprem sigortasının yapılma mecburiyeti Afet Sigortaları Kanunu'nun¹⁵⁴ 10.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu¹⁵⁵ kapsamında olan bağımsız bölümler, özel mülklerde inşa edilmiş meskenler ile bu meskenler içindeki bürolar, ticarethaneler ve buna benzer amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler, doğal afet dolayısıyla devlet tarafından yapımı gerçekleştirilen veya devlet tarafından sağlanan kredi ile yapımı gerçekleştirilen meskenlerin zorunlu deprem sigortasına tabi oldukları açıkça belirtilmiştir.

Zorunlu deprem sigortasının yapılması ile amaçlanan deprem nedeniyle binalarda oluşan maddi hasarlar ile deprem nedeniyle gerçekleşen yangınlar, infilaklar, yer kaymaları ve dev dalgaların ortaya çıkması gibi nedenlerle oluşan maddi zararların teminat altına alınmasıdır.¹⁵⁶

Zorunlu deprem sigortası, bina ve bağımsız bölüm malikleri ile intifa hakkı sahipleri tarafından yaptırılır.

Zorunlu sorumluluk sigortalarından olan zorunlu deprem sigortası Afet Sigortaları Kanunu'nun 2/1-ğ maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, depremin doğrudan veya

¹⁵³ ÇEKER, s. 123.

¹⁵⁴ R.G. 2012/28296.

¹⁵⁵ R.G. 1965/12038.

¹⁵⁶ SÜZEL/CÖMERT/IŞIKLAR, s. 3.

dolaylı olarak neden olduğu maddi zararların teminat altına alınması olarak ifade edilmektedir.

Zorunlu deprem sigortasının süresi bir yıl olup sigorta bir yıllık sürelerle yenilenir.

2.8.2. Kapsam İçi ile Kapsam Dışı Binalar

Zorunlu deprem sigortasının kapsamı ZDS Genel Şartlar A.1 maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede zorunlu deprem sigortasına tabi taşınmazların neler olduğu belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise teminat kapsamında olan durumların neler olduğu, teminat limitinin poliçede ne kadar olduğu belirtilmiştir.

ZDS Genel Şartlar A.1 maddesinde, 634 sayılı Kat Mülkiyetine tabi bağımsız bölümler ile özel tapularda inşa edilmiş meskenler ve bu meskenlerin içindeki bağımsız bölümlerin zorunlu deprem sigortası kapsamında oldukları belirtilmiştir. Maddenin devamında da doğal afet neticesinde devlet tarafından yapılan meskenler ile doğal afet nedeniyle sağlanan kredi ile yapılan meskenlerin de zorunlu deprem sigortası kapsamında kaldığı belirtilmiştir.

ZDS Genel Şartlar A.1 maddesinin ikinci fıkrasında ise depremin doğrudan neden olduğu zararlar ile deprem sonucu meydana gelen zararların da teminat kapsamında olduğu belirtilmiştir. Buna göre depremin neden olduğu ve deprem sonrası ortaya çıkan infilak, yangın, yer kayması ve tsunami durumlarında binalarda oluşacak zararların da teminat kapsamında olduğu belirtilmiştir. İnfilak, yangın, yer kayması ve tsunami durumlarından birinin sonucunda oluşan zararın teminat kapsamında olması için bu durumların herhangi birinin deprem sonucunda meydana gelmesi ve bunun neticesinde de sigortalı binanın zarar görmesi şartı aranmaktadır.

ZDS Genel Şartları, zorunlu deprem sigortasına ilişkin düzenlemeler içerdiğinden bu sigortanın olası bir depremde binası zarar görenlerin zararını tazmin etmekle yükümlü olması gerekmektedir. Ancak yapılması kanunen zorunlu olan bu sigortanın herkes tarafından yapılmaması ve bunun denetlenmemesi nedeniyle sadece sigortalanmış binada oluşan zararın ödenmesi öngörülmüştür. Bu durum zorunlu deprem sigortasının zorunluluğunu tartışmaya açmaktadır. Deprem sigortasının yapılmasının zorunlu olduğu mevzuatta belirtildikten sonra kanun kapsamında olan sigortasız binaların durumunun ne olacağı ile ilgili bir düzenleme mevcut değildir. Bir bina mevzuat gereği

zorunlu deprem sigortası kapsamında olup da sigortasız olması halinde deprem nedeniyle doğrudan ve dolaylı olarak binada yangın, yer kayması vb. durumlar neticesinde zarar oluşması halinde bu zarar tazmin edilemeyecektir.

ZDS Genel Şartları A.2.maddesinde kapsam dışında kalan binaların hangileri olduğu sayılmıştır. Buna göre köy nüfuslarına kayıtlı ve orada sürekli yaşayanlar tarafından köyde yapılan binalar, mühendislik hizmeti görmemiş ve projeleri bulunmayan binalar, taşıyıcı sistemleri olumsuz şekilde yasadaki düzenlemelere ve projeye aykırı şekilde inşa edilmiş binalar ile taşıyıcı sisteme zarar verilecek şekilde tadil edilmiş binaların bu sigortanın kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir. Deprem kuşağında olan Türkiye’de denetimin daha sıkı olması gerekmekte ve bu denetim neticesinde de kapsam dışı kalan binaların daha az olması beklenirken maddede uzun uzadıya binalar sayılması Türkiye’nin depreme dayanıklı binaların yapılması ve denetiminde halen istenilen noktada olmadığını göstermektedir.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. H.D.’nin 2018/294 E. sayılı 2018/1059 K. sayılı kararında¹⁵⁷, zorunlu deprem sigortası yapılamayacak bir taşınmaza zorunlu deprem sigortası yapılması halinde tarafların müterafik kusuru olduğunu kabul etmektedir. Sigorta şirketi üstüne düşen edimi yerine getirerek gerekli araştırma ve incelemeyi yaptıktan sonra poliçeyi düzenlemesi gerektiği özellikle belirtilmiştir. Riziko gerçekleşikten sonra sigortacının ödeme yapmak istememesi yönündeki itirazının bir hakkın kötüye kullanılması olarak nitelenmesi gerektiği açıkça ifade edilmeye çalışılmıştır.

Zorunlu deprem sigortasında, sadece binanın kendisi teminat altında olup, binanın içinde yaşayan insanlar teminat dışı bırakılmıştır. Bu durum sigortanın kamu menfaati nedeniyle zorunlu kılınması ilkesiyle ters düşmektedir. Kamu menfaatleri arasında sadece binanın kendisi yer almayıp bireylerin yaşam hakkı ve bu yaşam hakkına halel

¹⁵⁷ Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı, E.T. 01.08.2023.

getiren rizikolar da kamu menfaatleri arasında yer aldığından bu sigorta türünün genişletilmesi ve değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2.8.3. Sigorta Teminatı Dışında Kalan Haller

ZDS Genel Şartlarının A.3. maddesinde teminat dışında kalan haller tek tek sıralanmıştır.

Aşağıdaki haller sigorta teminatının dışındadır.

3.1- Enkaz kaldırma masrafları, kar kaybı, iş durması, kira mahrumiyeti, alternatif ikametgâh ve işyeri masrafları, mali sorumluluklar ve benzeri dolaylı zararlar,

3.2- Her türlü taşınır mal, eşya ve benzerleri,

3.3- Ölüm dâhil olmak üzere tüm bedeni zararlar,

3.4- Manevi tazminat talepleri,

3.5- Deprem ve deprem sonucu oluşan yangın, infilak, dev dalga (tsunami) veya yer kaymasının dışında kalan hasarlar,

3.6- Belirli bir deprem hadisesine bağlı olmaksızın binanın kendi kusur ve özellikleri nedeniyle zamanla oluşan zararlar.

Buna göre, enkaz kaldırma masrafı, kâr kayıpları, iş durması, kira kaybı, yeni konut veya iş yeri masrafları, mali sorumluluklar ile buna benzer durumlar kapsam dışında bırakılmıştır. Yine aynı şekilde her türlü taşınır mal da kapsam dışında bırakılmıştır.

ZDS ile sigortalanan menfaat; taşınmaz, bina veya evin görebileceği zarardır. Evin veya binanın içindeki beyaz eşyalar veya mobilyalar gibi taşınır eşyaların zarar görmesi teminat kapsamında değildir.

Deprem nedeniyle sigortalanan taşınmazda oluşan yangın, yer kayması, infilak, tsunami gibi haller Zorunlu Deprem Sigortası kapsamında olup poliçe ile teminat altındadır. Ancak deprem nedeniyle oluşmayan yangın, yer kayması vb. haller teminat dışındadır. Burada önemli olan kıstas oluşan zararın deprem ile ilgili olmasıdır.

Zorunlu Deprem Sigortası ile sigortalanan şey taşınmazda deprem nedeniyle oluşabilecek zararlardır. Sigortalanan taşınmazın içinde yaşayan insanların yaralanması veya vefat etmesi hali de oluşabilecek bedeni zararlar ile manevi zararlar kapsam dışında tutulmuştur. Bu durum aslında sigorta tekniği açısından hatalıdır. Zorunlu deprem sigortasına sadece bina bazlı açıdan bakılmak hatalıdır. Hâlbuki depremin

yaratacağı zararın sadece bina ile sınırlı olmayıp insan ölümlerine de neden olduğu açıktır. Bunun en yakın örneğini, 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli deprem ile acı bir şekilde tecrübe ettik. Bu sigorta ile amaçlanan depremin yaratacağı zararı tazmin etmek ise bu zararlar içinde insanların yaralanması, vefat etmesi ve taşınırlarının zarar görmesi de sayılmalıdır. Deprem sadece binaya zarar vermemekte aynı zamanda bina içinde yaşayan insanlara ve onların mallarına da zarar vermektedir. Dolayısıyla adı zorunlu olan deprem sigortası içinde sadece binanın teminat altına alınması hatalıdır.

Zorunlu Deprem Sigortasının amacı, depremin yarattığı zararı gidermek ise depremin yarattığı zarar içinde o binada yaşayan insanlar da vardır. Sigortalanan binanın sadece kendisi olup içinde yaşayan insanlar ve taşınır eşyalarının kapsam dışında tutulması hatalıdır. Önce insanlar var olmalı ki binalar olsun. İnsan olmadan bina yapmak anlamsız olacaktır. İnsan hayatını, insanın maddi ve manevi geleceğini güvence altına almadan salt binayı sigortalamak tek başına yetersizdir. Asıl olan o binanın yapılmasını zorunlu kılan insan hayatının sigortalanmasıdır. Sigortanın yapılma amacı oluşabilecek rizikoların saptanması ve teminat altına alınması ise deprem nedeniyle oluşabilecek zararlar arasında binada yaşayan insanlar ve eşyaları da saptanabiliyorken bunların da sigorta kapsamına alınması zorunlu değildir. Burada amaç şaklen sigorta yapmak mı? Yoksa gerçekleşme ihtimali mümkün olan ve belirlenebilen bütün rizikoların sigortalanması mıdır? Mevzuatımız adı zorunlu olan ancak denetimi neredeyse yok denebilecek kadar az olan ve yenilenmemesi halinde hiçbir kurumun sorumluluk üstlenmediği zorunlu deprem sigortasına ilişkin mevzuatın baştan sona yenilenmesi mecburidir.

Deprem nedeniyle ölüm ve bedensel zararlar oluştuğunda devlet aleyhine ölüm ve yaralamalar nedeniyle maddi ve manevi tazminat davaları açılmaktadır.¹⁵⁸ Bu tazminat davalarındaki talepler zorunlu deprem sigortasının teminat alanının genişletilmesi ile tazmini mümkün hale getirilebilirken bunun yapılmaması hatalıdır.

¹⁵⁸ Umur YILDIRIM/Gizem KOÇ/Fatih AYDIN/Merve DOĞAN, Ahmet YILDIZ/Ayhan DEMİR/Ömer Can ALKAN/Egem YILDIZ/Özge İrem AKSU/Özlem ALBAYRAK, Deprem Hukuku Başvuru Kitabı, Ankara, 2023, s. 205-206.

Danıştay 6. Dairesi'nin 18.2.2020 Tarihli 2019/13936 E. ve 2020/1941 K. sayılı kararında devletin deprem nedeniyle tazminat ödemekle yükümlü olduğunu ifade etmiştir.

*“...deprem nedeniyle cenaze ve defin giderleri, ev eşyaları, işyerinde bulunan demirbaş ve malzemeler, kira masrafları, araç bedeli gibi zararlar ileri sürüldüğünde bu zararların belgeye dayalı olarak ortaya konulması gerekliliktir. Yine yakınları vefat eden kişiler için destekten yoksun kalma bedeli, yaralananlar için işgücü kaybı gibi zararların tazmini söz konusu olabilmektedir.”*¹⁵⁹

Sonuç olarak Zorunlu Deprem Sigortası ile teminat altına alınan sadece sigortalının taşınmazı veya binanın kendisinde oluşabilecek zarardır. Hâlbuki sigorta poliçesi yapılırken sadece binanın kendisinde oluşacak zarar değil aynı zamanda içinde yaşayan insanlar ve bina içindeki taşınır malları da ayrı bir ihtiyari sigortaya gerek kalmaksızın zorunlu deprem sigortası kapsamında teminat altına alınmalıdır. Bu kapsamda zorunlu deprem sigortasının kapsamının genişletilmesi veya değiştirilmesi gerekmektedir. Ancak deprem kuşağında olan ülkemizde maalesef sadece zorunlu sigorta kapsamında binanın kendisi sigortalanmakta ve bunun dışında oluşabilecek diğer zararlar isteğe bağlı sigortaya bırakılmaktadır. Kamu yararının, sadece binalar için değil insanların hayatları için de değerlendirilerek bunların da zorunlu sigorta kapsamına alınması gerekmektedir.

2.8.4. Sigorta Bedeli ile Sigorta Değerinin Tespiti

Sigorta değeri, sigortaya konu mal üzerindeki menfaatin para olarak karşılığıdır. Sigorta bedeli, rizikonun gerçekleşmesi halinde ödenecek üst miktarı ifade eder.¹⁶⁰ Sigorta değeri, sigorta poliçesi düzenlenirken ödenecek primin miktarının

¹⁵⁹ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 12.10.2023.

¹⁶⁰ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 132.

hesaplanmasında da önemli bir role sahiptir.¹⁶¹ Bu durum TTK m.1460'ta "*Sigorta değeri sigorta olunan menfaatin tam değeridir.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Zarar sigortalarına hâkim olan ilkelerden olan zenginleşme yasağı kuralı nedeniyle sigorta ettiren sadece uğradığı gerçek zararı isteyebilir. Zarar sigortalarının yapılmasındaki amaç rizikonun neden olduğu gerçek zararı tazmin etmektir.¹⁶² Kişinin sigortalı olmuş menfaatinin uğramış olduğu gerçek zararı belirlemede bu yasak gündeme gelerek sigorta bedeli tespit edilmeye çalışılır.

Sigorta bedeli, sigorta poliçesinde yazılı olan ve rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta değerini geçmemek kaydıyla sigortalıya ödenecek olan tutarı ifade eder.¹⁶³

TTK'nın 1461/1.maddesinde, sigortacının sorumluluğunun sigorta bedeli ile sınırlı olduğu, rizikonun meydana gelmesi ile oluşan zarar, sigorta bedelinden daha fazla olsa bile sigortacının sorumluluğu sigorta bedeli ile sınırlıdır.

Zarar sigortalarında kural olarak sigorta bedeli sigorta değerine eşittir. Yani sigorta bedelinin sigorta edilen menfaate (sigorta değerine) eşit olması halidir. Rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalının menfaatinin sigorta değerini aşsa bile sigortacının uğranılan zarardan fazlasını ödemeyeceği, sigorta değeri kadar ödemekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir.¹⁶⁴

Sigorta bedelinin tespitine ilişkin ZDS Genel Şartlarının A.4. maddesinde düzenleme mevcuttur. Buna göre, sigorta bedeli tespit edilirken, sigortalanan meskenin yapı tarzı için Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan "*Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı*"nda belirlenen metrekare bedeli ile sigortalanan meskenin brüt yüzölçümünün çarpılması ile bulunur.

¹⁶¹ YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 163.

¹⁶² KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 55.

¹⁶³ ÇEKER, s.66; KENDER, s. 353.

¹⁶⁴ ULAŞ/BEKTAŞ, s. 58.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan "*Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı*"nın 4.maddesinde sigortanın prime esas bedelinin hesabında esas alınacak metrekare için "*Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği ekinde yer alan Binaların Metrekare Normal İnşaat Maliyet Bedellerini Gösterir Cetvel*¹⁶⁵" in esas alınacağı düzenlenmiştir. 2023 yılı için metrekare birim fiyatı betonarme için 3016 TL, diğerleri için 2080 TL'dir.

2.8.5. Aşkın Sigorta ve Muafiyet

Aşkın sigorta, sigorta sözleşmesindeki sigorta bedelinin sigorta değerini aşmasıdır.¹⁶⁶ Yani sigorta değeri ile sigorta bedeli dengesinin bozulması halidir aşkın sigorta. Aşkın sigortada, sigortalanan menfaatin sigorta değerinin üstünde olmasıdır.¹⁶⁷ Aşkın sigortaya ilişkin TTK'nın 1463.maddesinde sigorta bedeli sigortalanan menfaatin değerinin üstünde olması halinde aşan kısmının geçersiz olacağı düzenlenmiştir. Aşkım sigorta halinde fazla prim ödemesinin yapılmış olması halinde bu primlerden indirim yapılarak iade edilmesi esası benimsenmiştir.¹⁶⁸

TTK m.1463'te aşkın sigorta ile ilgili sigorta ettirenin mali çıkar sağlamak amacıyla kötü niyet ile yaptığı sigorta sözleşmelerinin geçersiz olduğunu açıkça düzenlemiştir.

Aşkın sigortanın istisnası ise takseli (mutabakatlı) sigorta sözleşmesidir. Takseli sigorta sözleşmeleri ise genellikle değerleri kısa süre içerisinde değişmeyen ve büyük bir amortismanı gerektirmeyen mücevher, sanat eseri gibi şeylerin sigortasında kullanılır.¹⁶⁹

ZDS Genel Şartlarının A.5. maddesinde sigorta bedelinin, sigortalanan bağımsız bölümün yeniden yapımı maliyetinin üstünde kalması halinde sigorta bedeli kurum

¹⁶⁵ R.G. 2022/3024.

¹⁶⁶ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s.134; KENDER, s. 360.

¹⁶⁷ ÇEKER, s. 157.

¹⁶⁸ KENDER, s. 362-363.

¹⁶⁹ BOZKURT, s. 259.

tarafından indirilir. Alınan fazla prim tutarının ise gün sayısı üzerinden sigorta ettirene iade edileceği düzenlenmiştir.

ZDS Genel Şartlarının A.6. maddesinde, risk sonucu oluşan her hasar nedeniyle sigorta bedelinin %2'si oranında tenzili muafiyet uygulanacağı düzenlenmiştir. Her 72 saatlik dilim içinde meydana gelen riziko kapsamındaki bütün hasarların, bir hasar sayılacağı da düzenlenmiştir.

Yargıtay 17. H.D. 09.03.2017 tarihli 2014/19220 E. ve 2017/2510 K. sayılı sayılı kararında deprem nedeniyle hasar gören DASK poliçeli konutlarda muafiyet uygulanacağı kanunda öngörüldüğünden tazminat hesabi yapıldıktan sonra muafiyet tenzili yapılması gerektiğini açıkça ifade etmiştir.¹⁷⁰

2.8.5.1. Hasarın Tespiti

ZDS Genel Şartlarının B.2. maddesinde sigortalanmış binalarda rizikonun gerçekleşmesi halinde meydana gelecek hasarın tespitinde DASK'ın belirlemelerine göre taraflar arasında bir anlaşma ile hasarın tespitinin yapılacağı düzenlenmiş. Aynı şekilde hasarın boyutunun büyük olması halinde DASK hasar tespitlerini yaparken teknolojik olanaklardan yararlanarak basitleştirilmiş uygulamaları geliştirebileceği düzenlenmiştir.

2.8.5.2. Tazminat Hesabı

ZDS Genel Şartlarının B.3. maddesinde rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta tazminatı hesabı yapılırken, tam yahut kısmi şekilde hasara uğramasına bakılmaksızın rizikonun vuku bulduğu tarih ve yer dikkate alınarak bu yerdeki benzer yapı dikkate alınarak binanın yeniden yapım/inşa maliyeti tazminat hesabında esas alınır. Ancak sigorta tazminatının sigorta bedelinden daha fazla olamayacağı düzenlenmiştir.¹⁷¹

¹⁷⁰ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 18.09.2023.

¹⁷¹ SÜZEL/CÖMERT/IŞIKLAR, s. 5-6.

Günümüz koşullarında belirlenen yeniden inşa bedellerinin yetersiz ve çok basit kaldığı görülmektedir. Tazminat hesabında binanın yeniden yapım maliyeti hesabı yapılırken piyasa koşullarının dikkate alınarak emsal belirleneceği düzenlemesinden sonra çok düşük olan sigorta bedeliyle tazminatı sınırlamak düzenlemenin amacına uygun düşmemiştir. Sigortanın yapılma amacı deprem nedeniyle oluşan maddi zararı teminat altına almak ise o zaman sigorta bedeli ile tazminat hesabı birbirine eşit olmak zorundadır. Aksi bir düzenleme hukuk düzeni içinde zararı kısmi olarak giderme olur. Nitekim bu konuda ki mevzuatımız bu şekildedir. Aynı durumu Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası (ZMMS)'nda görmekteyiz. Türkiye'de zorunlu olan sigortalardan bedelleri ile gerçek tazminat hesapları birbiriyle örtüşmemektedir.

Düzenlemede tazminat hesabında C.2. maddesi olan “*Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü Fesih Ve İptaller*” maddesi hükmü saklıdır.

Yargıtay 17. H.D. 2015/11440 esas ve 2018/857 karar sayılı T. 12.02.2018 sayılı kararında:

Dava, davacının davalı banka nezdinde kullanmış olduğu krediden dolayı, davalı ... şirketince düzenlenen “Kredili Konut Sigorta Poliçesi” nedeniyle depremde hasar gören binada oluşan zararın tazmini istemine ilişkindir. Somut olayda; 22/06/2011 ve 22/06/2012 tarihlerini kapsayan poliçenin incelenmesinde, özel şartlar kısmında; “isteğe bağlı deprem ve yanardağ püskürmesi teminatı, Bina yangın sigorta bedeli ile zorunlu deprem sigortası sigorta bedeli arasındaki farktır. Sigortacının sorumluluğu, zorunlu deprem sigortası sigorta bedeli üzerinde kalan kısım için geçerlidir.” hükmünün yer aldığı, taraflar arasındaki nizanın, DASK limiti üzerindeki hasarın davalı ... şirketi tarafından karşılanıp karşılanmayacağı noktasında toplanmaktadır. Dosyada, 03/03/3015 tarihli heyet raporunda; “içinde arsa değeri olacak şekilde tespit edilen 37.876,20 TL'den sigortalı konutun içinde bulunduğu bina arsasının deprem tarihindeki rayiç değerinden sigortalı konuta düşen arsa değerinin düşülmesi suretiyle ortaya çıkacak tutarın davalı sigortacı ... Sigorta A.Ş. tarafından konut sigorta poliçesi kapsamında tazmin edilmesi gereken tutar olacağı kanaatine varıldığı” ve yine bu rapora istinaden inşaat mühendisi bilirkişi tarafından düzenlenen 02/06/2015 tarihli raporda da; “Davacı hissesi oranındaki arsa bedelinin 30.981,60 TL olup bu bedelin çıkarılması halindeki alacak tutarının 6.894,60 TL olduğu” belirtilmiştir. Bu son raporun hükme esas alınarak 6.894,60 TL.'nin davalı ... şirketinden tahsiline karar

verildiği, mahkeme tarafından eksik inceleme ve hatalı değerlendirme sonucu karar verildiği anlaşılmaktadır. Poliçe şartları dikkate alındığında; davalı ... şirketinin poliçede yazılı 46.760,00 TL'den yani DASK limiti üzerindeki hasar bedelinden sorumlu olduğu, hükme esas alınan raporun denetime elverişli olmadığı, sigorta poliçesindeki deprem rizikosunun amacının deprem nedeniyle meydana gelen hasarın giderilmesi olduğu, o halde mahkemece, hükme esas alınan bilirkişi raporunda binada deprem nedeni ile meydana gelen gerçek zararın belirlenmesi gerekirken, sigorta bedeli olan 46.760 Tlden, davalı ... şirketi tarafından daha önce ödenen 8.883 TL nin ve sigortalı konutun arsa değerinin düşülerek hesaplanması doğru değildir. O halde mahkemece; içerisinde inşaat mühendisinin de bulunduğu üçlü bilirkişi heyetinden poliçe şartları gözetilmek suretiyle sigortalı binanın deprem tarihindeki rayiç değerinin belirlenip, davacının gerçek zararı tespit edildikten sonra, poliçe şartları da değerlendirilerek, DASK tarafından ve davalı ... şirketi tarafından yapılan ödemeler mahsup edildikten sonra bakiye zarar bulunması durumunda, davalı ihtiyari deprem sigortacısını bu bedelden sorumlu tutmak gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.¹⁷²

2.8.5.3. Hasar ve Tazminatın Sonuçları

ZDS Genel Şartlarının B.5. maddesinde DASK yaptığı tazminat ödemesi kadar sigortalının yerine geçmek yani sigortalıya halef olmak suretiyle sigortalının üçüncü kişilere karşı dava hakkına sahip olur.

Tam hasar halinde poliçe limiti kadar ödeme yapılması ile sigorta teminatı sona erecektir. Kısmi hasarlar halinde ise sigorta bedeli ödenen kısım kadar eksilir.

Deprem sonrası binanın taşıyıcı siteminde oluşan hasarların eksper raporunda belirtilen makul sürede onarılmaması halinde poliçenin vade süresi devam etse de oluşabilecek yeni hasarlar teminat dışı bırakılmıştır.

¹⁷² <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.17.09.2023.

2.9. Birden Çok Sigorta

Bir taşınmaz için birden çok sigorta yapılamayacağı kanunla düzenlenmiştir. Ancak zorunlu deprem sigortası ile sigorta edilmiş taşınmazın değeri zorunlu sigorta bedelinin üstünde olması halinde zorunlu deprem sigortası yapılmış olması koşuluyla ihtiyari deprem sigortası yapılabilir.¹⁷³

ZDS Genel Şartlarının C.3. maddesinde aynı bina ve bağımsız bölüm için birden çok zorunlu deprem sigortasının yapılmayacağı düzenlenmiştir. Sigortalanacak taşınmazın değeri zorunlu deprem sigortası bedelinin üstüne olması halinde zorunlu deprem sigortası yapılması koşulu ile ihtiyati deprem sigortasının yapılabileceği belirtilmiştir.

2.10. Zorunlu Deprem Sigortası Açısından Menfaat Sahibinin Değişmesi Ve Zamanaşımı

ZDS Genel Şartlarının C.4. maddesinde zorunlu deprem sigortası ile sigortalanmış taşınmazın mülk sahibinin değişmesi söz konusu olur ise sigorta sözleşmesinin yeni malik ile devam edeceği belirtilmiştir. Bunun için yeni malikin sigortaya ait devir zeyilnamesini yaptırarak bu belgeyi ilgili tapu müdürlüğüne vermekle yükümlüdür. Bundan başka durumlarda, sigorta ettiren ile yeni menfaat sahibi sigorta sözleşmesinin yapıldığı sigortacıya durumu on beş gün içinde bildirmekle yükümlüdür.

Yargıtay 17 H.D.'nin 05.02.2018 tarih 2015/11.062 E. 2018/592 K. sayılı kararında riziko ve dava tarihi itibariyle yürürlükte olan DASK Genel Şartlarının zamanaşımı başlıklı C.7.maddesinde, sigorta sözleşmesinden doğan taleplerin sözleşmenin sona ermesinden itibaren 2 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu belirtmiştir.¹⁷⁴

¹⁷³ Samim ÜNAN, Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 132.

¹⁷⁴ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 21.09.2023.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZORUNLU DEPREM SİGORTA POLİÇESİNİN ZAMANINDA YENİLENMEMESİ

3.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmesine İlişkin Mevzuat

Zorunlu deprem sigortası önceki bölümlerde de belirtildiği üzere ilk kez 4452 sayılı Yetki Kanunu çerçevesinde 587 sayılı KHK olan “Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” ile düzenlenmiştir. Kanun Hükmünde Kararname, 27.12.1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu’nun 15. maddesi gereğince yürürlükten kaldırılmıştır.

Deprem nedeniyle meydana gelebilecek maddi zararların teminat altına alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek için Afet Sigortaları Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun 10/3. maddesinde zorunlu deprem sigortasına tabi olan meskenler sayılmıştır. Buna göre, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki meskenler, tapuya kayıtlı özel mülkiyette inşa edilmiş bina ile binanın içinde yer alan ticarethane, büro vb. amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler zorunlu deprem sigortasına tabidir.

Afet Sigortaları Kanunu’nun 11/2. maddesine göre; tapu kütüğüne kayıtlı olup da zorunlu deprem sigortasının yapılmasına tabi olan bina ve bağımsız bölümlere ilişkin, tapu işlemlerinin (tapuya kayıtlı taşınmazın kayda tabi olmayan taşınmaza dönüşmesi işlemi hariç) yapılabilmesi için malik veya intifa hakkı sahiplerinden işlem tarihi itibarıyla geçerli bir zorunlu deprem sigortası istenmektedir.

Afet Sigortaları Kanunu’nun 11/3. maddesine göre, zorunlu deprem sigortası kapsamına giren bina ve bağımsız bölüm maliklerince su ve elektrik abonelik işlemleri esnasında ilgili kuruluşça, işlem tarihinde geçerli zorunlu deprem sigortası olup olmadığını kontrol etmekle yükümlü kılınmıştır. İşlem tarihinde geçerli bir zorunlu deprem sigortası olmadıkça işlem yapılamayacağı belirtilmiştir.

Doğal Afet Sigortaları Kurumu Çalışma Esasları Yönetmeliği'nin 24. maddesinde 6305 sayılı yasanın 11. maddesine benzer bir düzenleme ile tapu işlemleri, su, elektrik abonelikleri ile kat malikleri kurulu oluşturulmuş binalarda kat malikleri toplantılarında zorunlu deprem sigortasının yapılması ve her yıl yenilenmesi için hatırlatma yapılacağı ve 634 sayılı Kat mülkiyeti Kanunu'nun 21.maddesi gereğince zorunlu deprem sigortasının bina yönetiminin yapılmasına karar verilebileceği düzenlenmiştir.

Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı'nın 6.maddesinde zorunlu deprem sigortasının süresinin bir yıl olduğunu ve bu sigortanın her yıl sigorta ettiren veya sigortalı tarafından yenileneceği düzenlenmiştir.

Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları'nın C.1 maddesinde zorunlu deprem sigorta sözleşmelerinin malik veya intifa hakkı sahiplerince her yıl yenilenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin 5. maddesine dayanak çıkarılan 2022/5 sayılı Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Genelge'nin 1/1. maddesi gereğince, kredi süresince sigortalı tarafından sözleşme yapılmaması veya yenilenmemesi durumunda, banka tarafından sigortalıya bilgi verilerek ilgili poliçenin yapılması veya yenilemesi gerçekleştirilir.

Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin 12. maddesinde, kredi bağlantılı sigortalarda yenilemeye ilişkin düzenleme yapılmıştır.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesi dayanak alınarak çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliği'nde de sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ve sonrasında oluşabilecek değişikliklerin taraflarca nasıl yerine getirileceğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

3.2. Zorunlu Deprem Sigorta Poliçesinin Zeyil Yapılmaması ve Yenilenmemesinde DASK'ın Sorumluluğu

3.2.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmemesinde DASK'ın Sorumluluğu

Yenileme (tecdit) borçlar hukukuna göre tarafların mevcut bir borcu sona erdirerek bunun yerine geçecek yeni bir borç tesis edilmesi olarak tanımlanabilir.¹⁷⁵ Yenilemenin yapılabilmesi için tarafların karşılıklı birbirine uygun irade beyanlarının olması gerekmektedir. Yenileme (tecditname) Türk Borçlar Kanunu (TBK)¹⁷⁶ m. 133'e göre, eski borcun yerine yeni bir borç koymakla eski borcun ortadan kaldırılması olarak tanımlanır.

Sigorta sözleşme süresi sona eren poliçe taraflarının mevcut poliçeyi uzatmak istediklerinde yenileme yaparak (tecditname) sözleşme yapmaktadırlar. Tarafların yapmış oldukları bu yenileme (tecditname) sözleşmesinin yeni bir borç yükleyen sözleşme mi yoksa mevcut sözleşmenin süresinin uzatıldığı mı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun cevabı için tarafların gerçek iradelerine bakılır. Tarafların iradesi, mevcut sözleşmeyi uzatmak mı yoksa eski sözleşmeyi sona erdirerek yeni bir sözleşme kurmak mı olduğuna bakılır.¹⁷⁷ Uygulamada tecditler, sigortacının eski borcunu ortadan kaldıracak şekilde yeni bir borç getirmek yerine eski borcun devamının teyidi amacıyla yapıldığı kabul edilir.¹⁷⁸

Yargıtay 11.H.D. 10.02.2006 tarih ve 2006/376 E., 2006/1565 K. sayılı kararında, yeni bir teklif alınmaksızın ilk sigorta poliçesine ait bilgiler ile mevcut poliçenin süresinin uzatıldığına dair meşruhatın bulunması halinde yapılan yenilemelerde yapılan

¹⁷⁵ Işık ÖNAY, Yenileme, On iki levha Yayıncılık, Sarıyer, 2016, s. 72.

¹⁷⁶ R.G. 2011/27836.

¹⁷⁷ ÖNAY, s. 264.

¹⁷⁸ ULAŞ/BEKTAŞ, s.78.

sigorta sözleşmesinin yeni bir sigorta sözleşmesi olmadığı, mevcut sigorta süresinin uzatıldığı yönünde karar vermiştir.¹⁷⁹

Yargıtay'ın bu kararlar, yenileme sözleşmesinin yeni bir sigorta sözleşmesi olup olmadığı yönünde karar verebilmek için iki şart öngördüğü anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki yenileme sözleşmesindeki bilgiler ile mevcut sözleşmedeki bilgilerin birbiriyle örtüşerek sigortanın başlangıcının asıl poliçedeki başlangıç tarihi olarak yazılması, ikincisi ise yenileme sözleşmesinde, mevcut poliçesinin süresinin uzatılmasına ilişkin meşruhatın yer alması halinde artık yeni bir sigorta poliçesinden bahsedilmeyeceği belirtilmiştir.

Taraflar arasındaki mevcut sigorta sözleşmesinin sona ermesinden önce veya sona ermesinden kısa bir süre sonra, taraflarca aynı şartlar ile tekrardan kurulması halinde yeni sözleşme mevcut sözleşmenin devamı niteliğinde olduğundan artık sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün olmadığı kabul edilmektedir. Ancak yeni kurulacak sözleşme mevcut sözleşmenin devamı niteliğinde olmayıp, sözleşme koşullarında değişiklik olması halinde, ortada yeni bir sigorta sözleşmesi olacağından sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi beklenmektedir.¹⁸⁰

DASK'a, zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin yenilenmemesi halinde bir sorumluluk yüklenmiş değildir. Buna ilişkin ZDS Genel Şartları C.1.maddesinde zorunlu deprem sigortasının bitiş tarihine kadar yenilenmemesi halinde DASK'ın poliçe bitiş tarihiyle teminata ilişkin sorumluluğunun sona ereceği düzenlenmiştir. Zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin sorumluluk ZDS Genel Şartları'nın C.1 maddesinde malik ve intifa hakkı sahiplerine yüklenmiştir.

Zorunlu deprem sigortasının sigortacısının, Afet Sigortaları Kanunu'nun 5.maddesinde DASK olduğu belirtilmiştir. DASK, zorunlu deprem sigortasının

¹⁷⁹ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2006-376-k-2006-1565-t-10-02-2006>, E.T. 01.10.2023.

¹⁸⁰ Neyzen Fehmi DOLAR, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2022, s.191-192.

sigortacısı konumunda olduğundan, yapılması zorunlu olan bu sigortanın yenilenmesi konusunda da sorumluluğu olması gerektiği kanaatindeyiz.

Zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin Afet Sigortaları Kanunu'nun 11/5 maddesinde, DASK'ın, zorunlu deprem sigortasının yapılması ve düzenli olarak yenilenmesi için sigortanın kapsamına giren bina ve sitelerin yönetimleri ile kontrol uygulamaları geliştirebileceği düzenlenmiştir.

Kanaatimizce yapılması zorunlu olan deprem sigortasının yapılması ve yenilenmesinin denetimi konusunda daha sıkı şartlara ihtiyaç vardır. Deprem yarattığı zararın büyüklüğü düşünüldüğünde, bu sigortanın yapılmasının yaygınlaştırılması ve bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

3.2.2. Zorunlu Deprem Sigortasının Zeyline İlişkin DASK'ın Sorumluluğu

TTK'da, zeyle ilişkin bir tanım yapılmamış olup sadece kavram olarak TTK m. 1425/2'de zeyle değinilmiştir.¹⁸¹

Sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra, yeni bir sigorta sözleşmesi yapmaksızın mevcut poliçe üzerinde tarafların değişiklik yapmak istediklerinde mevcut poliçeye ek belge düzenlemelerine zeyil adı verilmektedir.¹⁸²

Zeyil ile taraflar poliçenin koşullarında değişiklik yapabileceği gibi, prim miktarının artırılmasını gerektiren durumlar ile poliçede mevcut bir yanlışlığın düzeltilmesini gerektiren durumlarda da mevcut poliçeye ek bir belge ile zeyil yapılabilmektedirler.¹⁸³

Zeyil, tek başına bir hüküm ifade etmeyip, asıl poliçe ile birlikte hüküm ifade ettiğinden, asıl poliçenin ayrılmaz bir cüzü olarak kabul edilir. Zeyil, asıl poliçenin

¹⁸¹ ULAŞ/BEKTAŞ, s. 76-77.

¹⁸² KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 122.

¹⁸³ KENDER, s. 266.

tamamlayıcı parçası olarak kabul edildiğinden asıl poliçenin tabi olduğu koşullara tabidir.¹⁸⁴

Mevcut zorunlu deprem sigorta sözleşmesinin yeni metrekare fiyat tarifesinden yararlanabilmesi için zeyle ihtiyaç duyulduğunun kabulü halinde, sözleşmenin önemli koşullarından olan teminatın artırılması şeklindeki değişiklik hakkında, sigortacı (DASK) tarafından, sigorta ettirenin bilgilendirilmesi sorunu karşımıza çıkmaktadır.

Bilgilendirme yükümlülüğünün nasıl yerine getirileceğine ilişkin TTK m. 1423 ile Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmeliği'nin 10. ve 11. maddelerinde düzenleme söz konusudur. Ayrıca DASK açısından bilgilendirmenin nasıl yapılacağına ilişkinde ZDS Genel Şartlar C.5 maddesinde düzenleme söz konusudur.

3.2.2.1. Bilgilendirme Yükümlülüğünün Nasıl Yerine Getirileceğine İlişkin Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmelik'in 11.maddesi Kapsamında Değerlendirme

Bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmesi açısından Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmeliğin 11.maddesi dikkate alındığında DASK'ın, bu yükümlülüğünü yerine getirilip getirmediği sorunsalı karşımıza çıkmaktadır. Bahse konu yönetmeliğin 11. maddesine göre;

“10 uncu madde kapsamındaki bilgilendirme, Bakanlıkça uygun görülmesi halinde basın ve yayın kuruluşları vasıtasıyla yerine getirilebilir.”

şeklindedir.

Bu maddeden hareketle bakanlığın her yıl yayınladığı Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliğinin Resmi Gazete 'de yayınlanması ile teminatın artırılması

¹⁸⁴ ULAŞ/BEKTAŞ, s. 77.

şeklindeki değişikliğin DASK açısından bilgilendirme yüklölölüğünün yerine getirilmesi olarak kabulü mümkün müdür?

Bakanlığın yayınlamış olduğu Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği'nin DASK açısından bilgilendirme yüklölölüğünün yerine getirildiğinin kabul edilebilmesi için Sigorta Sözlşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmelik'in 8.maddesinde düzenlenen bilgilendirme metni yerine geçip geçemeyeceği hususu önem arz etmektedir. Bu sorunun cevabı için üstünde durulması gereken, bilgilendirme metninin içerik unsurudur. Metnin içeriğine ilişkin TTK m.1423/1 ile Sigorta Sözlşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmelik'in 8. maddesine bakmak gerekir.

Buna göre, TTK m.1423/1'de aydınlatma metninde, sözlşmeye ilişkin bilgiler, sigortalının hakları ile sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hususların olması gerektiği belirtilmiştir. Benzer şekilde Sigorta Sözlşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmeliğin 8.maddesinde düzenleme söz konusudur. Yönetmeliğe göre, metinde asgari olarak olması gereken hususlar sigortacı ile acenteye ilişkin bilgiler, sözlşmeye ilişkin genel uyarılar, teminatlar, rizikolar, klozlara ilişkin bilgiler, sigorta teminatının istisnaları, ödeme koşulları, şikâyet ve bilgi talepleri ile tahkime ilişkin bilgilerin yer alması gerekmektedir.¹⁸⁵

Resmi Gazete'de yayınlanan Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği'nde,

- Ödenecek primin nasıl belirlendiği,
- Azami teminat tutarı,
- Sigorta bedelinin nasıl tespit edileceği,
- Muafiyet,
- Sigortanın süresi,

¹⁸⁵ Ramazan DURGUT/Erkam Haşim BULUT, Karar İncelemesi: Sigortacının Aydınlatma Yüklölölüğü ve Bu Yüklölölüğe Aykırılığın Sonuçları, 2020, s.343, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1537536>, E.T. 10.10.2023.

- Yetkili sigorta şirketleri ile primlerin nasıl tahsil edileceği,
- Komisyon ve ihtiyari sigorta içeriklerinden oluşmaktadır.

Bu tebliğin bilgilendirme metni yerine geçebilmesi için TTK m.1423/1 ve Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmeliğin 8.maddesinde sayılan asgari düzeydeki unsurları taşımadığı görülmektedir. Bu nedenle Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliğinin, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmelik'in 11.maddesi kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Dolayısıyla bu yönetmeliğin Resmi Gazete'de yayınlanması ile teminatın artırılması şeklindeki değişiklik için DASK'ın bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirdiğinin kabulü kanaatimizce mümkün değildir.

3.2.2.2. Bilgilendirme Yükümlülüğünün Nasıl Yerine Getirileceğine İlişkin ZDS Genel Şartları C.5 maddesi Kapsamında Değerlendirme

Zorunlu deprem sigorta sözleşmelerinin metrekare birim fiyatındaki artış nedeniyle ortaya çıkan değişikliğin DASK açısından bilgilendirmenin nasıl yapılacağına ilişkin ZDS Genel Şartlar C.5 maddesinde düzenleme yapılmıştır. Buna göre bilgilendirmenin, sigorta ettirene imza karşılığında elden verilen mektupla ya da sigorta ettirenin poliçede gösterilen adresine posta veya noter kanalıyla yazılı olarak yapılması zorunludur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen DASK açısından zeyile ilişkin ek sigorta primi talep edebileceğini kabul etmek mümkün değildir.¹⁸⁶ DASK açısından bilgilendirmeye ilişkin bildirim nasıl yapılacağı açık şekilde düzenlediğinden aksi bir bilgilendirme bildiriminin (telefona gönderilen mesaj) kabulünün mümkün olmaması gerekmektedir.

Zorunlu deprem sigortasının teminat limitlerinin artırılmasından sonra limit artışı halinde bir zeyil gerekip gerekmediği, gerekiyorsa bunun koşullarının nasıl olması gerektiğine ilişkin açık bir düzenleme söz konusu değildir. Ancak TTK m.1423'te sigortacıya ve acentesine, sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklaması gerektiği

¹⁸⁶ Metin SARIASLAN, Prof. Dr. Vural SEVEN'in ZDS Konusundaki Görüşlerine İlişkin Cevaplarım, 2023, <https://www.metinsariaslan.com/daskin-hukuki-mutalaasi/>, E.T. 11.10.2023.

düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise, sigortacı tarafından, aydınlatma açıklamasının verilmemesi halinde, sigorta ettirenin de bu değişikliklere on dört gün içinde itiraz etmemesi halinde sözleşmenin poliçedeki şartlarla yapıldığının kabul edilmesini gerektirdiği düzenlemiştir. Her ne kadar TTK m.1425/3'te yapılan değişikliğin ek prim alınmasını gerektiren bir durum olması halinde sigortacının sekiz gün içinde prim farkı isteyebileceği ve bunun da sekiz gün içinde kabul edilmemesi halinde sözleşmenin eski koşullarda devam edeceği düzenlenmişse de, burada önemli olan husus sigortacının aydınlatma açıklamasını sigortalıya verip vermediği, vermişse aydınlatma açıklama metninde olması gereken zorunlu unsurların yer alıp almadığıdır.

Zeyle ilişkin zorunlu deprem sigortasının aksine, zorunlu trafik sigortasında açık bir düzenleme söz konusudur. Kanun koyucu zeyle ilişkin Zorunlu Trafik Sigortasının Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmeliğin m.24 ile bu sorunu çözmüş durumdadır. Buna göre yeni teminat tutarlarının yürürlükteki sözleşmelere uygulanması başlıklı m.24 göre *“...bu yönetmelik ile belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır.”* şeklinde bir düzenleme ile bu sorunu çözdüğü görülmektedir.¹⁸⁷

Yargıtay 11. H.D. 04.06.2013 tarih ve 2011/9093 E. ve 2013/11663 K. sayılı kararında bilgilendirmenin yanlış veya hiç yapılmaması ile bilgilendirme metninin içeriğinin nasıl olacağı tarif edilmiştir. Buna göre:

“...Bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesinin sonuçları Yönetmeliğin 7. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre; Sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bu Yönetmeliğin 8. maddesinde düzenlenen Bilgilendirme Formu gereği gibi teslim

¹⁸⁷ Samim ÜNAN/ Melisa KONFİDAN, Deprem Rizikosuyla İlgili Bazı Sigorta Hukuku Sorunları, Sezer Ilgın (ed.), Deprem ÖZEL Hukuk ve Kamu Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Vedat Kitapçılık, 2023, s.33-34.

edilmemiş yahut Bilgilendirme Formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir...” şeklindedir. Buna göre Yargıtay, özellikle bilgilendirme metni ile ilgili yönetmeliğin 8.maddesi üzerinde durduğu ve bilgilendirme metninin buna göre yapılması gerektiği belirtilmiştir.¹⁸⁸

Bilgilendirme yükümlülüğünün nasıl yerine getirileceğine ilişkin Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmeliğin 11.maddesi, yazılı bildirim kuralına aykırı düşmediği ve yazılı bildirim ile amaçlanan duruma aykırı olmadığı sürece uygulanır. Yazılı bildirim kuralındaki amacın CD ve DVD, teyitli elektronik posta, faks, taahhütlü mektup gibi yöntemler ile bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından yeterli olacaktır. Ancak çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapılacak bilgilendirme TTK m.1423’e aykırı düşecektir.¹⁸⁹

Yargıtay 11. H.D. 17.10.2016 tarihli 2016/8210 esas ve 2016/8157 karar¹⁹⁰ sayılı kararında aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin “...poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigortalı ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar...” şeklinde ki kararıyla aydınlatma yükümlülüğünün nasıl yerine getirileceğini tarif etmiştir. Buna göre Yargıtay aydınlatma yükümlülüğünün sigortacı tarafından yazılı olarak yerine getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

¹⁸⁸ Selin ŞENGÜL KÖSEMEN, Sigorta Sözleşmelerinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Mersin, 2020, s.53.

¹⁸⁹ YETİŞ ŞAMLI, s. 2990-2991.

¹⁹⁰ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2016-8210-k-2016-8157-t-17-10-2016>, E.T. 101.10.2023.

3.3. Konut Kredisi Kapsamında Olan Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmemesi

3.3.1. Konut Kredisi Kapsamında Kredi Veren Kuruluşun Zorunlu Deprem Sigortası Kapsamında Sözleşmenin Yapılması ve Yenilenmesine İlişkin Sorumluluğu

Tüketiciler, konut edinmek amacıyla finans şirketlerine kredi için başvurduklarında finans kuruluşları, verdikleri kredinin geri ödemesini teminat altına almak için ipotek, kefil ve sigorta ile güvence sağlamaya çalışmaktadırlar.¹⁹¹ Bankaların, vermiş oldukları kredinin geri ödenmesini güvence altına almak için kullandıkları sigorta güvencesi ise iki türdür. Bunlardan ilki mevzuat gereği zorunlu olan sigorta sözleşmeleri, ikincisi ise isteğe bağlı olarak yapılan ihtiyari sigorta sözleşmeleridir.

Konut kredisi bağlantılı zorunlu deprem sigortasının yapılması zorunlu olup, bu sözleşmenin süresi bir yıl olarak ZDS Genel Şartlar A.7'de belirlenmiştir. Benzer düzenleme Afet Sigortaları Kanunu'nda da söz konusudur. Kanun kapsamındaki bina ve bağımsız bölümler için yaptırılacak zorunlu deprem sigortasının her yıl bina ve bağımsız bölüm malikleri veya intifa hakkı sahipleri tarafından yenileneceği düzenlenmiştir. Kanun'da her ne kadar zorunlu deprem sigortasının yenilenmesinin malik veya intifa hakkı sahibine yüklendiği düzenlenmiş ise de konut kredi bağlantılı zorunlu deprem sigortasının yenilenmesinde sorumluluk sadece kredi kullanan malike mi ait olacaktır? Konut kredi bağlantılı zorunlu deprem sigorta sözleşmelerinin yenilenmeleri bakımından Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin m. 12' de düzenleme yapılmıştır. Kredi bağlantılı zorunlu deprem sigortalarda kredi vadesi boyunca yenileme sorumluluğu kredi kullanana yüklenmişken, sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin bildirim yapma sorumluluğu ise kredi veren kuruluşa yüklenmiştir.

¹⁹¹ Gençer ÖZDEMİR, Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.270.

Konut kredi bağlantılı sigorta sözleşmelerinin yenilenmesine ilişkin Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği m.7/2’de düzenleme söz konusudur. Buna göre, bankalar tarafından kullanılan konut kredileri ile bağlantılı olarak yaptırılması zorunlu olan zorunlu deprem sigortasının kredi kullanan tarafından bildirimine rağmen yenilenmemesi halinde kredi veren kuruluş tarafından kredi kullanana bilgi verilerek poliçenin yenilenmesinin yapılacağı düzenlenmiştir.

Buna göre, konut bağlantılı kredilerde zorunlu deprem sigortasının kredi alan tarafından yapılmaması veya yenilenmemesi halinde zorunlu deprem sigortasının kredi veren kuruluş tarafından yerine getirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir.

SEDDK tarafından yayınlanan 21.02.2022 tarihli Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulamaya Esasları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında 5/2022 Sayılı Genelge'de aynı hüküm tekrar edilmiştir.

Konut finansmanı kapsamında tüketicilerin konut edinmeleri amacıyla iradeleri dışında yapmaları kanunen zorunlu olan sigorta, zorunlu deprem sigortasıdır.¹⁹² Zorunlu deprem sigortasının yapılması ve yenilenmesi konusunda benzer düzenlemeler söz konusudur. Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı’nın 7.maddesi ile Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği¹⁹³, nin 5.maddesine dayanak çıkarılan 2022/5 sayılı Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Genelge’nin 1/1 maddesinde zorunlu deprem sigortasının yapılması ve yenilenmesi hususunda kredi veren kuruluşlar bakımından yükümlülük öngörmektedir.

Sonuç olarak sigortalı veya kredi kullanan tarafından zorunlu deprem sigortasının yenilenmeyen poliçelerine ilişkin hem bildirim yapma yükümlülüğü hem de bildirimine rağmen yapılmayan veya yenilenmeyen zorunlu deprem sigorta sözleşmelerinin de kredi veren kuruluş tarafından yerine getirileceği düzenlenmiştir. Kredi kullanan

¹⁹² KALENDER, s. 156.

¹⁹³ R.G. 2015/29294.

sigortalının, zorunlu deprem sigorta sözleşmesinden mahrum kaldıkları dönemde oluşabilecek hasarlarda bankanın bu hasarı tazmin etme yükümlülüğü söz konusu olacaktır.¹⁹⁴

3.3.1.1. Zorunlu Deprem Sigortasının Yenilenmesine İlişkin Bildirim ve Bildirimin Nasıl Yapılacağı

Konut kredi bağlantılı zorunlu deprem sigortalarına ilişkin, zorunlu deprem sigortasının yenilenmesine dair Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nde düzenlemeler yapılmıştır.

Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği m. 12/1'e göre, kredi bağlantılı sigortalarda, kredi süresince zorunlu deprem sigortasının yapılması ve yenilenmesi sorumluluğu kredi kullanana yüklenmiştir. Zorunlu deprem sigortasının yenilenmesine ilişkin bildirim yapma yükümlülüğü ise kredi veren kuruluşa yüklenmiştir.

Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin 12. maddesinin 2. fıkrasında, sigorta poliçesinin yenileme dönemi geldiğinde kredi kullandıran (genellikle bankadır), kredi çekene sigorta poliçesinin vade sonu tarihinden on beş iş günü öncesinden poliçenin yenilenmesi için gerekli bildirim yapmakla yükümlü kılınmıştır.

Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin 12. maddesinin 3. bendinde kredi kuruluşunun sigorta sözleşmesinin yenilenip yenilenmediğine ilişkin yapacağı bildirim düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta poliçesinin yenilenmesi halinde vade başlangıcından itibaren beş iş günü içinde ilgili kişiye bildirim yapılır. Kredi kullandıran, sigorta poliçesinin yenilenmediği durumlarda poliçenin vade sonu tarihinden itibaren beş iş günü içinde ilgililere bildirim yapmakla yükümlüdür.

¹⁹⁴ Serdar DEMİRCİ, Deprem Riskine İlişkin Sigorta ve Tazmin Sürecine Dair Güncel Sorunlar, 2023, s.15-17, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3497631>, E.T. 10.11.2023.

Kredi kullanan tarafından sigorta sözleşmesinin yenilemesine ilişkin verdiği taahhütnamenin, kredi kuruluşunun bildirim yapma yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağı da düzenlenmiştir.

Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin 12.maddesinin 5.fikrasında bildirim yükümlülüğüne ilişkin başkaca yükümlülükler de düzenlenmiştir. Buna göre;

- Kredi kullananın, sigorta sözleşmesinin kurulması için verdiği teklifnamenin reddedilmesi,
- Sigorta sözleşmesinin şartlarında değişiklik yapılması,
- Sigortanın sona ermesi veya prim ödemesinden muaf sigorta haline gelmesi

durumlarından herhangi birinin gerçekleştiği günden itibaren beş iş günü içinde kredi veren, kredi kullanana bildirim yapmak yükümlüdür. Buna göre özellikle sigorta sözleşmesinin herhangi bir nedenden dolayı sona ermesi hali ile sigorta sözleşme şartlarında bir değişiklik yapılması halinde kredi verene durumu beş iş günü içinde bildirme yükümlülüğü yüklemiştir.

2022/14 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Genelge'nin 7.maddesinin 3.bendinde mevcut sigorta sözleşmesinin uzatılması/yenilenmesi halinde tarafların hak ve menfaatlerini etkileyecek şekilde bir değişikliğin olması halinde sigortacıya değişen koşullara ilişkin bilgilendirme yapma yükümlülüğü getirmiştir.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2018/5258 esas 2018/10254 sayılı kararında¹⁹⁵ kredi veren kuruluşun zorunlu deprem sigortasının yenilenmesine ilişkin bildirim yapıldığının kredi veren kuruluş tarafından somut delillerle ispat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

¹⁹⁵ Filiz BERBEROĞLU YENİPİNAR, Zorunlu Deprem Sigortası Tazminat Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 69-70.

3.4. Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Yargısal Bakış

Yargının zorunlu deprem sigortasının yenilenmesi ve zeyline ilişkin kararları söz konusudur. Bu kararlar ile kanuni boşluklar doldurulmaya çalışılmıştır.

Nitekim, Yargıtay 17. HD.'nin 13.09.2018 tarih, 2017/5090 E. ve 2018/7739 K. sayılı kararında¹⁹⁶ her ne kadar kredi veren kuruluşun zorunlu deprem sigortasının yenilenmesi için bildirimde bulunma zorunluluğu olsa da kredi kullanan tarafın da zorunlu deprem sigortasını yapma yükümlülüğü olduğunu ifade etmekle birlikte iki yıl üst üste yapılmayan zorunlu deprem sigortası yönünden sorumluluğun kredi veren kuruluşa yüklenmesinin ve bu yöndeki savunmanın dürüstlük kurallarına aykırı olacağını ifade etmiştir.

Yargıtay 17.HD.'nin 16.07.2018 tarih, 2015/17394 Esas ve 2018/7169 K. sayılı kararında¹⁹⁷ ihtiyari deprem sigortasına ilişkin taleplerin incelenmesinde, ihtiyari deprem sigortasının ancak zorunlu deprem sigortası limitlerinin üzerindeki zararlar için yaptırılabilceğini belirtmiştir. Somut olayda ihtiyari deprem sigortasının yenilendiği, ancak zorunlu deprem sigortasının yenilenmediği görülmüştür. Davalı taraf, zorunlu deprem sigortası yaptırılmamasından dolayı yapılmış olan ihtiyari deprem sigortasının geçerli olmayacağı yönündeki savunmasının Medeni Kanun'un 2. maddesinde yazılı dürüstlük kuralına açıkça aykırı kabul etmiştir.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 28.06.2018 tarih, 2016/14590 Esas ve 2018/7458 K. sayılı kararında¹⁹⁸, zorunlu deprem sigortasının kredi veren kuruluş dışında başka bir sigorta şirketi tarafından yapılmış olması halinde dahi kredi veren kuruluşun zorunlu deprem sigortasının yenilenmesine ilişkin bilgilendirme yapması gerektiğine hükmetmiştir.

¹⁹⁶ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 12.11.2023.

¹⁹⁷ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 12.11.2023.

¹⁹⁸ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 12.11.2023.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 22.06.2017 tarih, 2014/23926 Esas ve 2017/7135 K. sayılı kararında¹⁹⁹, zorunlu deprem sigortasına ilişkin %2 oranındaki muafiyet tenzilin 2 kez uygulanamayacağına hükmetmiştir.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 09.07.2018 tarih, 2017/1670 Esas ve 2018/6936 K. sayılı kararında²⁰⁰ zorunlu deprem sigortası kurulurken beyan yükümlülüğünün önemine ve sigortalının doğru bilgi verme yükümlülüğüne değinilmiştir. Sözleşme öncesi doğru bilgi verme yükümlülüğüne ilişkin sigortalının kasıtlı olarak mı yoksa bilmeden mi gerçeğe aykırı beyan yükümlülüğünde bulunduğu değerlendirilmesi gerektiği, ayrıca sigortalının durumu bildirmemesinden kaynaklı müterafik kusur durumunun oluşup oluşmadığının da tartışılması gerektiği yönünde karar vermiştir.

Zorunlu deprem sigortasına tabi olmayan ve zorunlu deprem sigortası yapılması yasak taşınmazlara ilişkin yapılan zorunlu deprem sigortasına ilişkin yargı kararı mevcuttur.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi 11.08.2018 tarih, 2018/294 Esas ve 2018/1059 K. sayılı kararında, zorunlu deprem sigorta poliçesi düzenlenmeyecek konuta poliçe düzenlenmiş ve prim tahsil edilmesi halinde rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacı artık poliçenin usulsüzlüğünü ileri süremeyecektir.

Zorunlu deprem sigortasında zeyle ilişkin Sigorta Tahkim Komisyonu'nun 05.06.2023 tarihli 2023/169710 karar sayılı kararında, tarife değişikliğinin resmi gazetede yayınlanması ile sigortacının yazılı olarak yapması gereken bildirim yapmış sayılmayacağı, bildirim tarihinin posta veya notere verildiği tarih itibariyle yapıldığının kabul edileceğini hüküm altına almıştır. Ayrıca zeyle ilişkin ek prim alınmasını gerektiren bir yasal düzenleme olmadığını, hasarın tespitinde, sigortalı binanın brüt metrekare birim fiyatı ile belirlenen birim fiyatının çarpılması ile elde edileceğini belirtmiştir.

¹⁹⁹ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 12.11.2023.

²⁰⁰ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 12.11.2023.

Dain-i mürtehin olan bankanın kalan kredinin ödemesi yerine sigortalıya ödenmesi gerektiğine dair Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 08.06.2020 tarih 2019/4447 E., 2020/3225 K. Sayılı kararında²⁰¹, sigortalanan meskenin hasarının kısmi hasar olması dain-i mürtehin bankanın haklarına halel getirmediğinden tazminatın sigortalıya ödenmesi gerektiğine hükmetmiştir.

²⁰¹ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 12.11.2023.

SONUÇ

Türkiye'nin deprem kuşağında yer alan bir ülke olduğu gerçeğiyle yaşamak zorundayız. Bu gerçeklikten yola çıkarak öncelikli olarak depreme dayanıklı bina ve yerleşkeler yapılması gerektiğini son yaşanan 06.02.2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli deprem ile acı bir şekilde tecrübe ettik. Depreme ilişkin alınacak önlemler ve bu alınacak önlemlerin özenli bir şekilde yerine getirildiğinin denetlenmesi de son derece önem arz etmektedir.

Yaşanacak olası depremlerin yaratacağı zararın karşılanması adına ilk olarak 1999 tarihinde yürürlüğe giren KHK ile zorunlu deprem sigortası sistemi öngörülmüştür. İlerleyen yıllarda yapılan yasal mevzuat değişiklikleriyle zorunlu deprem sigortasına ilişkin mevzuatta değişiklikler yapılmıştır. Ancak günümüze geldiğimizde yaşanan depremin yarattığı felaketin tazmini için öngörülen zorunlu deprem sigorta sisteminin Türkiye'de yapılma yaygınlığının çok az olduğu ve bilinirliğinin de yeterli seviyede olmadığı görülmektedir.

Günümüzde zorunlu deprem sigortasının oluşan zararın tazmini için belirlenen metrekare birim fiyatıyla sigorta bedelinin zararı tazmin etmekten çok uzak olduğu görülmektedir.

Olası depremler nedeniyle meydana gelen bina zararlarının karşılanmasına ilişkin zorunlu deprem sigorta sistemi öngörülmüş ise de depremin yarattığı zararlar içinde sadece binaların olmadığı gerçeğini de göz ardı etmemek lazımdır. Ülkemizde deprem nedeniyle insanların da zarar gördüğü, öldüğü ve yaralandığı maalesef acı bir gerçektir. Deprem nedeniyle oluşan ölüm ve bedensel zararların tazmini açısından da zorunlu bir sigorta sisteminin hayata geçirilmesi gerektiği kanaatindeyim. Zira deprem nedeniyle yaralanan veya vefat edenlerin mirasçıları devletin yaşam güvenliğini sağlama ve insan yaşamını koruma yükümlülüğü nedeniyle devlet aleyhine idari yargıda açılan davalar neticesinde devletin tazminat ödeme yükümlülüğü doğmaktadır.

Zorunlu deprem sigortasının, tezimizde de değindiğimiz üzere yasal mevzuat açısından eksiklikleri olduğu görülmektedir. Her ne kadar bu eksiklikler ve boşluklar yargı kararları ile doldurulmaya çalışılsa da bu eksikliklerin bir an önce giderilmesini temenni etmekteyiz.

Sonuç olarak depremin büyük bir doğa olayı olduğunu, ancak buna karşı önem alınarak oluşabilecek hasarların ve ölümlerin minimuma indirilebileceği bilimsel olarak kanıtlanmışken halen gerekli tedbir ve önlemlerin alınmayarak insanların yaralanmasına ve ölmesine engel olunmaması Türkiye açısından acı bir tablo yaratmaktadır. Temennimiz odur ki son yaşanan 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremden dersler çıkarılarak bir daha aynı acının yaşanmamasıdır.

KAYNAKÇA

ATALAY Merve, Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmesi, Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, 2019.

ATAMER Kerim, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt: 27 Sayı: 1, 2011.

ATASOY Kemal, Sözleşme Özgürlüğünün Kamu Düzenine Aykırılık Sınırı, Tepebaşı:On İki Levha Yayıncılık, 2020.

ATEŞ Turan, Deprem Hukuku, Adalet Yayınevi, Haziran, 2023.

AKINTÜRK Turgut, Borçlar Hukuku, İstanbul, Beta Yayınevi, İstanbul, 2009.

AYHAN Rıza / ÇAĞLAR Hayrettin / ÖZDAMAR Mehmet, Sigorta Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.

BARLAS Nuray, Afet Sigortaları Kanunu'na Göre Zorunlu Deprem Sigortası Sözleşmesinin Tarafları, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XV Sayı:3-4, 2011.

BERBEROĞLU YENİPİNAR Filiz, Zorunlu Deprem Sigortası Tazminat Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

BİLGEÇ Hakan, Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılmasına İlişkin Anayasal İlkeler Işığında Zorunlu Sigortaların Belirlenmesi Usulünün Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 23 Sayı: 2, 2021.

BOZKURT Tamer, Sigorta Hukuk Ders Kitabı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022.

BOZER Ali, Sigorta Hukuku, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007.

CAN Mertol, Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt:I, Ankara, 2018.

CEBE Mehmet Sinan, Uygulamalı Sigorta Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

ÇEKER Mustafa, Sigorta Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana, 2014.

DEMİRCİ Serdar, Deprem Riskine İlişkin Sigorta Ve Tazmin Sürecine Dair Güncel Sorunlar, 2023.

DOĞANLI Bilge / BAYRI Osman, Deprem Zararlarının En Aza İndirilmesine Yardımcı Olmada, Önlisans Düzeyinde Eleman Yetiştirerek Yeni Bir Yaklaşım, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt:10 Say:I, 2018.

DOLAR Neyzen Fehmi, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2022.

DURGUT Ramazan/ Erkam Haşim BULUT, Karar İncelemesi: Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü Ve Bu Yükümlülüğe Aykırılığın Sonuçları, 2020.

ENDEROĞLU Y. Temel, Sorumluluk Sigortaları Paneli, İstanbul, 2006.

EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2019.

GÖKYAR ÇINAR Senem, Sigorta Hukukunda Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

GÜÇLÜ Hasan Murat/ SELEŞ Ömer Faruk/ KAYHAN İbrahim, Sigorta Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

KANER İnci Deniz, Sigorta Hukuku, filiz kitabevi, İstanbul, 2021.

KARAGÖZ Selda, Deprem Riski Sürecinde Türkiyede Zorunlu Deprem Sigortası Uygulaması, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2002.

KARASU Rauf, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı Cilt:2 Yıl 2015.

KALENDER Ahmet, Konut Kredisi Sözleşmesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.

KAYIHAN Şaban / BAĞCI Ömer, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, Umuttepe Yayınları,2018.

KENDER Rayegan, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Gaziantep, 2021.

KILIÇOĞLU Ahmet M., Borçlar hukuku genel hükümler, Turhan kitapevi, Ankara, 2008.

KUYUCU Aslıhan Sevinç, Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, S. Ünan/E. Yazıcıoğlu (eds.), Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

ÖNAY Işık, Yenileme, On iki levha Yayıncılık, Sarıyer, 2016.

ÖZDEMİR Gençer, Konut Kredileri Ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

SÜZEL Cüneyt / CÖMERT Venüs Gülten / IŞIKLAR Güneş Karol, Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Bilgi Notu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Deniz Hukuku Araştırma Merkezi.

SEVEN Vural, Doğal Afet Sigortaları Kurumu’nun Hukuki Durumu ve Sözleşme Sonrası Bilgilendirme Yükümlülüğü, 2023.

SARIASLAN Metin, Prof. Dr. Vural SEVEN’in ZDS Konusundaki Görüşlerine İlişkin Cevaplarım, 2023.

ŞENGÜL KÖSEMEN Selin, Sigorta Sözleşmelerinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, Mersin: Çaç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2020.

TAŞ Nilüfer, Yerleşim Alanlarında Olası Deprem Zararlarının Azaltılması, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, 2003.

TEPEDELEN Zekeriya, Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

ULAŞ Işıl/ BEKTAŞ İbrahim, Ulaş Sigorta Hukuku Birinci Cilt, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023.

ÜNAN Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt:I Genel Hükümler, Caddebostan: On İki Levha Yayıncılık, 2016.

ÜNAN Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt:III Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler İkinci Bölüm Can Sigortaları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

ÜNAN Samim, Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar, On İki Levha Yayıncılık, 2020.

ÜNAN Samim/ KONFİDAN Melisa, Deprem Rizikosuyla İlgili Bazı Sigorta Hukuku Sorunları, Sezer Ilgın (ed.), Depremın Özel Hukuk ve Kamu Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Vedat Kitapçılık, 2023.

YALÇIN Sena, Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

YAZIOĞLU Emine/ ŞEKER ÖĞÜZ Zehra, Sigorta Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2022.

YETİŞ ŞAMLI Kübra, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK. m. 1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, cilt: 22 sayı:3, 2016.

YILDIRIM Umur/ KOÇ Gizem/ AYDIN Fatih/ DOĞAN Merve/ YILDIZ Ahmet/ DEMİR Ayhan/ ALKAN Ömer Can/ YILDIZ Egem/ AKSU Özge İrem/ ALBAYRAK Özlem, Deprem Hukuku Başvuru Kitabı, Ankara, 2023.

YONGALIK Aynur, Zorunlu Deprem Sigortası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt: 21 Sayı: 2, 2001.

İNTERNET KAYNAKLARI

Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi (UTAD) Yıl: 2 / Sayı: 1, 2018.

Sinerji Mevzuat Ve İçtihat Programı.

<https://dask.gov.tr/tr/yururlukteki-policeler>.

<https://dask.gov.tr/tr/acenteler#:~:text=Halen%2035%20yetkili%20sigorta%20%C5%9Firketi,hesab%C4%B1na%20Zorunlu%20Deprem%20Sigortas%C4%B1%20yapmakta d%C4%B1r.>

[https://dask.gov.tr/upload/basin_bultenleri/Avans%20%C3%96deme%20B%C3%BClt en_270223.pdf.](https://dask.gov.tr/upload/basin_bultenleri/Avans%20%C3%96deme%20B%C3%BClt en_270223.pdf)

[https://emsal.uyap.gov.tr/index.](https://emsal.uyap.gov.tr/index)

[https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2015-11063-k-2018-593-t-5-2-2018.](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2015-11063-k-2018-593-t-5-2-2018)

[https://www.yargitaykararlari.com.tr/ictihatdetay-19871-17hukukdairesi-Yargitay-17-Hukuk-Dairesi-2015-16086-Esas-2018-4964-Karar-Sayili-Ilami.html.](https://www.yargitaykararlari.com.tr/ictihatdetay-19871-17hukukdairesi-Yargitay-17-Hukuk-Dairesi-2015-16086-Esas-2018-4964-Karar-Sayili-Ilami.html)

[https://www.ictihatlar.com.tr/ictihatdetay-1952-4hukukdairesi-Yargitay-4-Hukuk-Dairesi-2021-14901-Esas-2021-2250-Karar-Sayili-Ilami.html.](https://www.ictihatlar.com.tr/ictihatdetay-1952-4hukukdairesi-Yargitay-4-Hukuk-Dairesi-2021-14901-Esas-2021-2250-Karar-Sayili-Ilami.html)

[https://karararama.yargitay.gov.tr/.](https://karararama.yargitay.gov.tr/)

[http://www.kazanci.com.tr/gunluk/11hd-1982-74.htm.](http://www.kazanci.com.tr/gunluk/11hd-1982-74.htm)

[https://dask.gov.tr/tr/police-ornegi.](https://dask.gov.tr/tr/police-ornegi)

EKLER**EK A. Etik Kurul Onay İstek Formu**

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	ÖNDER PARLAKYILDIZ
ÖĞRENCİ NO	20222005001
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	ÖZEL HUKUK
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP- YAPILMADIĞI	2022 / 2023 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEMEDİM / YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALI ŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	ZORUNLU DEPREM SİGORTA POLİÇESİNİN ZAMANINDA YENİLENMEMESİ
TEZİN AMACI	Türkiye de daskın yenilenmememesi ve takibinin yapılmamasının sonuçları
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Zorunlu deprem sigortasının Türkiye de yeterince önemsenmediği ve bu nedenle dask poliçesinin yapılması ve yenilenmesi konusunda mevzuatımızın yerersiz kaldığı bu nedenle geliştirilmesi gerektiği özetle izah edilmeye çalışılmıştır.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	SİGORTA

İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	DASK	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER		
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI		
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçe ği. 2) (.....) Sayfa Anke ti. 3) (.....) Sayfa Forml arı. 4) (.....) Sayfa	
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: ÖNDER PARLAKYILDIZ	ÖĞRENCİNİN İMZASI: TARİH: / / 20....	
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU		
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.		
2. Anılan konu Sigortacılık faaliyet alanı içerisine girmektedir.		

1.TEZ DANIŞMANI NINONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
GÜLTEN VENÜS CÖMERT	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: FARUK ANDAÇ	Adı - Soyadı: MURAT KOÇ			
Unvanı: DR.	Unvanı:	Unvanı: PROF. DR.	Unvanı: PROF. DR.			
İmzası: (Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)	İmzası:	İmzası: (Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti Mail Onaylıdır)	İmzası: (Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)			
... / / 20.... / / 20.... / / 20.....	... / / 20...			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAK AŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: DenizAynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞ LU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : (Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğün de Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğün de Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğün de Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğün de Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğün de Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)
..... / / 20..	./.. / 20..	... / ... / 20..	... /... / 20...	... / .. / 20.. / / 20...	... /... / 20...
Etik Kurulu Jüri	Etik Kurulu	Etik Kurulu	Etik Kurulu Jüri	Etik Kurulu	Etik Kurulu	Etik Kurulu

Başkanı - Asıl Üye	Jüri Asıl Üyesi	JüriAsıl Üyesi	AsılÜyesi	JüriAsıl Üyesi	JüriAsıl Üyesi	JüriAsıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK B. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler
Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2300006515

10.07.2023

Konu : Bilimsel Araştırma
ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı
Alınması Hk.

REKTÖRLÜK
MAKAMINA

İlgi: Rektörlük Makamının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programında tez aşamasında kayıtlı olan **Önder Parlakyıldız** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr.
Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.

EK C. Etik Kurul İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2300006805

17.07.2023

Konu : Bilimsel Araştırma
ve Yayın Etiği Kurul
İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 04.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006329 sayılı yazınız. b) 06.07.2023 tarih ve E-23867972-050.01.04-2300006400 sayılı yazınız. c) 07.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006435 sayılı yazınız. ç) 22.06.2023 tarih ve E-23867972-050.01.04-2300006224 sayılı yazınız. d) 21.06.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006182 sayılı yazınız. e) 10.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006515 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Önder Parlakyıldız, Şevval Ceyhan, Nazife Nisa Ok, Mücahit Günay, Mehmet Serkan Balta, Ali Deniz Görhan, Büşra Ergül, Hasan Oran, Kardelen Aynacı, Öykü Eşberk, Ayşenur Perçem, Metin Bolat, Betül Begüm Karadayı, Hatice Danışoğlu, Özlem Erin, İzzettin Bilgin, İbrahim Ata Can Ceren, Muhammed Batuhan Gün, Fahriye Aycan Şahin, Halil Bilsay Tezel ve Gamze Öztemir Aydoğan** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr.
Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ
Rektör Yardımcısı